

מבוא המקראות

ביאודי המקראות ומאמרי חז"ל
בליקוטי מוהר"ן תורה י"ב תניינא

גילוי הקשרים הטמונים בלשון קדשו
על ידי הדגשת המילים המקבילות
המופיעות בהטיות שונות לכל אורך התורה

לדקדק בלשוננו

תורה י"ב תניינא • איה'

מגיד שיחות

שיחות מלוקטות על תורה י"ב
באדיבות מכון משך הנחל

לטייל
בתורתו

לעידוד המסקה והתבוננות
בליקוטי מוהר"ן

מבוא

המקראות

תורה י"ב תנינא – ואיה השא לעולה

ביאורי המקראות ומאמרי חז"ל
בליקוטי מוהר"ן תורה י"ב תנינא

שרשי התורה

א בפתח המבוא
ג כל מה שברא הקב"ה לא בראו אלא לכבודו
ז בעשרה מאמרות נברא העולם
ט ובהיכלו כולו אומר כבוד
יא מלא כל הארץ כבודו
יד וכבודי לאחר לא אתן
טז מאמר סתום
יז איה מקום כבודו
יט ירידה תכלית העלייה
כ העולה על רוחכם
כב ליבי סחרחר
כג ונוגה לו סביב
כט ואיה השה לעולה
לב בראשית ברא תיש
לה בהתהלכך תנחה אותך
לז אם יאמר לך אדם היכן אלוקיך
לח כד הוי בדיחא דעתיה

יו"ל ע"י

רשת כוללים ומכירת
סוד ליקוטי מוהר"ן בניין

לעידוד העמקה והתבוננות
בליקוטי מוהר"ן

ל'טייל בתורתו' ע"ר 580769313

04-627-7313

lb046277317@gmail.com

לע"נ האשה הצדקנית שרה קילא בת ר' שלמה אהרן זצ"ל

בפתח המבוא

בחסדי ה', אנו שמחים להגיש לפניכם זה הפעם החמישית, חוברת מיוחדת ובה ליקוט כל הפסוקים והמדרשים, הגמרות ומאמרי הזוהר, אשר המה מובאים בלשון רבינו כראיה או אסמכתא לדבריו הקדושים בתורה י"ב תנינא.

ככל שמתרבים ב"ה הלומדים, כך עולה יותר הדרישה לקובץ אחד, שיכיל בתוכו את כל הפסוקים ושאר המדרשים ומאמרי חז"ל המובאים בתורה, בדרך קצרה עם עיקרי הפירושים והביאורים לפסוקים אלו. וזאת בשל שאחד מיסודות הלימוד הבסיסיים ביותר, הוא פתיחת כל הפסוקים והמקורות אותם רבינו הביא בתורה, שהרי הם באמת חלק בלתי נפרד מהתורה בעצמה.

ועל כן, בקובץ זה הובאו לתועלת הלומדים רק הפסוקים או העניינים שהוזכרו בדברי רבינו במפורש, ועליהם חונים מפרשי הפשט, בקצרה ובתמצות.

ברוב הפסוקים והמאמרים, הובאו גם שאר הפסוקים או דברי חז"ל הסוככים את הפסוק או העניין אותם רבינו הזכיר בדבריו, ככל שהיה נראה לעניות דעת העורכים, שקשר הדברים בולט וחזק לדברי רבינו בתורה, גם בלא עיון מרובה בכללות העניין והסוגיא.

יש להדגיש, שבכלליות נזהרנו בהרחבות הפסוקים, שלא להתרחק יתר על המידה מאותם דברים שהם בגדר פירוש הפשט, וזאת בכדי שלא להחמיא את המטרה בהוצאת קונטרס זה וכדלקמן. למרות זאת חשוב להבהיר, שבוודאי דברי רבינו הינם רחבים מני ים, הרבה יותר ממה שהובא בקובץ זה והמעין שיש בכוחו להעמיק ולהתפשט כפי רוחב דעתו ועומק שכלו תבוא עליו ברכה.

רווח כפול!

כאמור לעיל, אחד מיסודות הלימוד בעיון בליקוטי מוהר"ן, כולל בתוכו את הלימוד של כל ראייה והלכשה של רבינו מדברי חז"ל בתוך המקור בעצמו. דהיינו פתיחת הפסוק או המדרש שרבינו הביא, עיון לימוד והבנה כיצד כללות העניין מבארת את דברי רבינו במאמר בייתר שאת, ומתבארת מתוך דברי רבינו באור ישר וחוזר.

והנה נודע לכל באי דרכי הלימוד שהוציא לאור תעלומה, ממנו יתד ממנו פינה, הגאון החסיד ראבר"ן זצ"ל, שישנם שני 'כללים' מתוך הח"י כללים שעוסקים בפירוש ב'מקורות' המוזכרים בדברי רבינו (מלבד כלל נוסף שעוסק בכפילות הראיות ואין כאן מקומו).

הראשון מהם הוא הכלל החמישי, שבו אנו למדים, שכל פסוק או ראייה שרבינו מביא, הגם שברוב הפעמים נראה, שהפסוק הובא לראיה רק לנקודה מאוד מסוימת בדברי רבינו, אבל באמת בכל ראייה ואסמכתא, יש קשר אחר של אותו פסוק או מאמר חז"ל לעוד עניינים וחלקים אחרים באותה תורה. ולפעמים אנו רואים כיצד פסוק אחד יכול להיארג להתקשר ולהשליך אלומות אור מופלאות, כמעט לכל העניינים המוזכרים במאמר, באופן פלאי ועל אנושי!

לא זו בלבד, אלא לפעמים אנו נגלה וניווכח בעיון מעמיק, שפסוק אחד שהובא בסוף המאמר, יכול לשפוך אור חדש על עניין שלם עמום וחסר הבנה המובא בתחילת התורה. ועל ידי זה הוא מעניק הבנה חדשה והסתכלות אחרת באופן נפלא על עניין שלם שעד כה נותר חסר הבנה.

אמנם, לא תמיד אנו יכולים לראות מיד את ההקשר הנפלא דרך אותו פסוק שרבינו ציטט בתורה לכלל ענייני המאמר, אלא רק כאשר אנו נפתח את אותו פסוק עם כל הפסוקים שהם בגדר כלל הסוגייה של אותו פסוק, יפתח לעינינו אותו צוהר מופלא, ואנו נגלה שאכן כל הפרק כביכול 'מדבר' ועוסק בענייני התורה המפורזים לכל אורכה ומטעמים טעם חדש בכל מה שהבנו עד כה. עד כאן זהו תמציתו רק של הכלל החמישי.

אין מקרא יוצא מידי פשוטו

אך כאמור, ישנו עוד כלל – כלל י"א, שעניינו הוא חיבור הפירוש הפשוט של הפסוק עם הפירוש (הדרשני) העמוק שרבינו נותן לאותו פסוק, שבדרך כלל שונה ואף רחוק מאוד מהפירוש הפשוט של אותו פסוק.

למרות שאין כאן המקום להאריך בביאורו של כלל זה, אבל יש לדעת, שבכל פסוק שרבינו מביא, ישנן נקודות הטעונות ביאור, שללא חיבור הפשט בעמקותו עם הדרש והסוד שרבינו מגלה, יש חיסרון הבנה גם בפשט הפשוט של הפסוק וגם בגילוי הפנימי שרבינו מפרש את הפסוק.

אך ראה זה פלא, שדווקא החיבור והכלליות של הפשט והדרש, שנעשה מתוך קשרי התורה מיניה וביה, הוא זה שמיישב ומתרץ את כל אותן תמיהות וקושיות, הן בפשט הפסוק והם בעמקות הדרש.

חשוב להדגיש, חיבור זה אינו תלוי בסברות והמצאות שונות ומשונות של הלומד, אלא בדברי רבינו בעצמם! החוט המקשר בין הדרש והפשט נמצא בין קשרי התורה עלינו למצאו בתוך התורה, בתוך דברי רבינו.

כי זהו כלל כולל ויסודי, שכל דברי רבינו מתבארים מיניה וביה, כל דבריו הקדושים בכל תורה בפני עצמה הם אריגה אחת שקשורה בכל חלקיה בקשר נפלא. ועל כן כל הכללים האחרים ללימוד ליקוטי מוהר"ן, כולל הלימוד הרחב של הפסוקים ומאמרי חז"ל, משתתפים עם כלל זה, לחתור לגלות את הצפונות העמוקות מתוך כל קשרי התורה.

הערות מכוונות

מלבד כל הפסוקים ופירושיהם הוספנו אחרי כל פסוק ומאמר חז"ל עשרות הערות מכוונות, מובאות לפי סדר הפסוקים, ולראשונה משובצות בתוך הפסוקים כל הערה במקומה.

אנו מקווים שחוברת זו תהיה לתועלת הלומדים ותרבה הדעת כמים לים מכסים אכי"ר.

מערכת 'למייל בתורתו'

כל מה שברא הקב"ה לא בראו אלא לכבודו

מובא במסכת יומא דף לח ע"א שהיו משפחות כהונה ולויה שדרשו עליהם חכמים את הפסוק "שם רשעים ירקב", בגלל שלא רצו ללמד את הסודות שהיו שמורים בידיהם, למרות שכוונתם הייתה לטובה.

משנה: ואלו לננאי של בית גרמו לא רצו ללמד על מעשה לחם הפנים, של בית אבטינס לא רצו ללמד על מעשה הקמורת, הוגרם בן לוי היה יודע פרק בשיר ולא רצה ללמד, בן קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב. על הראשונים נאמר זכר צדיק לברכה, ועל אלו נאמר ושם רשעים ירקב:

גמרא: תנו רבנן, בית גרמו היו בקיאי במעשה לחם הפנים ולא רצו ללמד, שלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא של מצרים והיו יודעין לאפות כמותן ולא היו יודעין לרדות כמותן, שהללו מסיקין מבחוץ ואופין מבחוץ והללו מסיקין מבפנים ואופין מבפנים, הללו פיתן מתעפשת והללו אין פיתן מתעפשת, כששמעו חכמים בדבר אמרו כל מה שברא הקדוש ברוך הוא לכבודו בראו, שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו, וחזרו בית גרמו למקומן. שלחו להם חכמים ולא באו, כפלו להם שכרן ובאו. בכל יום היו נוטלין שנים עשר מנה והיום עשרים וארבעה רבי יהודה אומר בכל יום עשרים וארבעה והיום ארבעים ושמונה.

אמרו להם חכמים מה ראיתם שלא ללמד? אמרו להם יודעין היו של בית אבא שבית זה עתיד ליחרב, שמא ילמוד אדם שאינו מהוגן וילך ויעבוד עבודת כוכבים בכך.

ועל דבר זה מזכירין אותן לשבח מעולם לא נמצאת פת נקיה ביד בניהם, שלא יאמרו ממעשה לחם הפנים זה ניזונין, לקיים מה שנאמר והייתם קים מה' ומישראל:

של בית אבטינס לא רצו ללמד על מעשה הקמורת: תנו רבנן בית אבטינס היו בקיאי במעשה הקמורת ולא רצו ללמד, שלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא של מצרים, והיו יודעין לפטם כמותם ולא היו יודעין להעלות עשן כמותן, של הללו מתמר ועולה כמקל של הללו מפציע לכאן ולכאן, וכששמעו חכמים בדבר אמרו כל מה שברא הקדוש ברוך הוא לכבודו בראו שנאמר כל פעל ה' למענהו וחזרו בית אבטינס למקומן. שלחו להם חכמים ולא באו כפלו להם שכרן ובאו, בכל יום היו נוטלין שנים עשר מנה והיום עשרים וארבעה רבי יהודה אומר בכל יום עשרים וארבעה והיום ארבעים ושמונה.

כל מה שברא הקב"ה לא בראו אלא לכבודו מבווא המקראות

אמרו להם חכמים מה ראיתם שלא ללמד אמרו יודעין היו של בית אבא שבית זה עתיד ליחרב, אמרו שמא ילמוד אדם שאינו מהוגן וילך ויעבוד עבודת כוכבים בכך.

ועל דבר זה מזכירין אותן לשבח מעולם לא יצאת כלה מבושמת מבתיהן וכשנושאים אשה ממקום אחר מתניין עמה שלא תתבסם שלא יאמרו ממעשה הקטורת מתבסמין לקיים מה שנאמר והייתם נקים מה' ומישראל.

תניא אמר רבי ישמעאל פעם אחת הייתי מהלך בדרך ומצאתי אחד מבני בניהם, אמרתי לו אבותיך בקשו להרכות כבודן ורצו למעט כבוד המקום, עכשיו כבוד מקום במקומו ומיעט כבודם.

אמר רבי עקיבא (פעם אחת) סח לי רבי ישמעאל בן לוגא, פעם אחת יצאתי אני ואחד מבני בניהם לשדה ללקט עשבים וראיתי (ששחק ובכה) [שבכה ושחק], אמרתי לו מפני מה בכית אמר לי כבוד אבותי נזכרתי, ומפני מה שחקת אמר לי שעתיד הקדוש ברוך הוא להחזירה לנו, ומפני מה נזכרת אמר לי מעלה עשן כנגדי, הראהו לי, אמר לי שבועה היא בידניו שאין מראין אותו לכל אדם.

אמר רבי יוחנן בן נורי פעם אחת מצאתי זקן אחד ומגילת סממנין בידו, אמרתי לו מאין אתה? אמר לי מבית אבטינס אני, ומה בידך? אמר לי מגילת סממנין, הראהו לי, אמר לי כל זמן שבית אבא היו קיימין לא היו מוסרין אותו לכל אדם ועכשיו הרי הוא לך והזהר בה, וכשבאתי וסחתי דברי לפני רבי עקיבא, אמר לי מעתה אסור לספר בגנותן של אלו, מכאן אמר בן עזאי 'בשמך יקראוך ובמקומך יושיבוך ומשלך יתנו לך' אין אדם נוגע במוכן לחבירו ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא.

ומפרש רש"י:

לרדות - מן התנור: שחללו - שבאו מן האלכסנדריא, לפי שלא יודעים לרדות מן התנור שלא יהא נשבר, לפי שהוא עשוי כמין תיבה פרוצה כמין ספינה, היו יראים לדבקים מבפנים לתנור ואופין אותן מבחוץ: כפלו להם שברם - מתרומת הלשכה: ועל דבר זה מזכירים אותם לשבח שמעולם בו':

לפטם - לכתוש הסמנין ולערבם יפה, כמו שנאמר (שמות ה) ממולח: להעלות עשן - שלא היו מכירין בעשב שהוא מעלה את העשן זוקף ומתמר כמקל:

מיעט כבודם - בחורבן ביתו:

מבוא המקראות כל מה שברא הקב"ה לא בראו אלא לכבודו

מעלה עשן - עשב שהוא מעלה עשן ראיתי כנגדי:

מגילת סמנין - שכתובין בה שמות סמני הקטורת: מבאן אמר בן עזאי - ממעשה בית גרמו ובית אבטינס שבקשו חכמים לדחותם ממקומם ולא יכלו: בשמך יקראוך - לא ידאג אדם לומר פלוני יקפח פרנסתי, כי על כרחך, בשם יקראוך לבא ולשוב במקומך: ומשלך יתנו לך - כלומר לא משלהם הוא מתנה, אלא מזונות קצובים לך מן השמים: ואין מלכות נוגעת בחברתה - משהגיע זמן המלכות ליפול ותעמוד אחרת לא יאחר זמן כמלא נימא, אלא מי שזמנה ליפול בלילה נופלת בלילה, שנאמר (דניאל ה) ביה בליליא איתקטל בלשצר ושזמנה ביום נופלת ביום שנאמר (יהוקאל ל) ובתחפנחס חשך היום:

וכתב המהרש"א:

שלא ללמד כו'. ר"ל דאין זה אלא כדי להרבות שכרם וכבודם להושיבכם במקומכם והשיבו דאינו כן אלא דכוונתנו לכבוד שמים דידועין היו כו' ושמא ילמוד כו'. ואמר וע"ז מזכירין אותו לשבח כו'. מחובר למטה שמעולם לא נמצאת כו' כפרש"י אבל הא שלא רצו ללמד ונתנו טעם לדבריהם משום דשמא ילמוד אדם שאינו הגון כו' בזה לא הזכירו אותן לשבח דלא האמינו חכמים להם אלא דכוונתם להרבות שכרם וכבודם כדלקמן וק"ל:

להרבות כבודן כו'. היינו שבקשו שכר יותר מהראוי כדי להרבות כבודן ובוזה רצו למעט כבוד המקום דהיינו שמעטו ע"י שכתב הרב את שקלי תרומת הלשכה ועכשיו שנחרב הבית כבוד המקום במקומו כמ"ש מלא כל הארץ כבודו אבל כבודם מיעטו:

בגנותן כו'. ר"ל ניכרים קצת דברי אמת דלשם שמים נתכוונו שלא ללמד אחרים וע"כ מ"ש עליהן ושם רשעים ירקב מעתה לא נאמר כן אלא בשמך יקראוך גם לעתיד במקומך יושיבוך כמו שאמרו עתיד הקב"ה להחזיר לנו ומשלך יתנו לך דהיינו כל מה שהיו נותנים להם מתרומת הלשכה משלהם הוא ולא מיעטו בזה כבוד המקום ואין אדם נוגע במה שמוכן כו' דהיינו אותן האומנין שהביאו לא היה בידם ליגע במה שמוכן להם וסיים דבכה"ג אין מלכות נוגעת כו' ומפורש בספ"ב דמ"ק:

כל מה שברא הקב"ה לא בראו אלא לכבודו מבוא המקראות

ומאחר שרבינו הזכיר בדבריו גם את הפסוק בישעיה אותו הביאה הגמרא, נביא גם את הפסוק במלואו (ועי"ש כל הפרק בקשרי התורה שם) וז"ל הפסוק (ישעיה מ"ג ז'):

כָּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרֵאתוֹ יִצְרָתוֹ אֶף עָשִׂיתִיו:

ופירש רש"י:

כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו - כל הצדיקים הנקראים בשמי וכל העשוי לכבודי יצרתיו אף עשיתיו תכנתיו בכל הצריך לו והכנתי הכל כלומר אע"פ שעברו בגולה ובצרה כבר הכנתי להם כל צרכי גאולתם.

נקודות להתבוננות:

א] לכאורה יש להבין מדוע חכמים באמת לא קיבלו את טענתם שלא לגלות את סודות המקדש פן יתגלגלו הדברים לבתי עבודה זרה, הרי באמת יש גבול לכבוד ה' שלא יתפשט למקומות המטונפים. ואף שלפי פירוש המהרש"א חכמים לא האמינו להם, נראה מתוך מהלך התורה ביאור אחר לדברים.

ב] יש לקשר את דברי המשנה שמכנה משפחות אלו בשם רשעים, לרשעים המוזכרים בתחילת התורה, ואם כן לפי זה נוכל להבין מהו החכמות המוזכרים בתורה, שהרי משפחות אלו בהכרח הלכו אחר חכמתם.

ג] לפי מעשה החכמים שהחזירו אותם לתפקידם ודרשו על כך כל מה שברא הקב"ה וכו', נראה שבתוך הכבוד שלהם התלבש כבוד ה', וחכמים לא חשו לכבוד עצמם שהעבירו אותם מתפקידם ועתה הם מחזירים אותם למרות שהם חושבים שהם אינם נוהגים כשורה.

ד] יש להתבונן האם יש קשר מיוחד בין מעשה הקטורת ומעשה לחם הפנים לתורה זו.

ה] מדוע כאשר בית המקדש נחרב אז כבוד ה' נשאר במקומו ורק כבודם מתמעט.

בעשרה מאמרות נברא העולם

זה לשון המשנה (מסכת אבות פרק ה):

א. בעשרה מאמרות נברא העולם. ומה תלמוד לומר, והלא במאמר אחד יכול להבראות, אלא להפרע מן הרשעים שמאברין את העולם שנברא בעשרה מאמרות, ולתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות:

ב. עשרה דורות מאדם ועד נח, להודיע כמה ארך אפים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שהביא עליהם את מי המבול. עשרה דורות מנח ועד אברהם, להודיע כמה ארך אפים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין, עד שבא אברהם וקבל (עליו) שכר כלם:

ג. עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו עליו השלום ועמד בכלם, להודיע כמה חפזו של אברהם אבינו עליו השלום:

ופירש הרמב"ם:

בעשרה מאמרות נברא העולם ומה תלמוד לומר והלא במאמר אחד יכול להבראות אלא להפרע מן הרשעים שמאברין את העולם שנברא בעשרה מאמרות וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות - בעשרה מאמרות. כשתסתכל בכל מה שבא במעשה בראשית ויאמר תמצאם תשעה ובראשית עשירי, ואף על פי שלא התבאר בו מלת ויאמר, הענין מורה עליו וכאילו אמר ויאמר אלהים יהיו השמים והארץ, כי לא נהיו מבלתי מאמר, והיה יכול לספר הבריאה כולה במאמר אחד כשיאמר ויאמר אלהים יהיו שמים וארץ ויהי רקיע ויקוו המים וגו' ואמנם ייחד מאמר לכל ענין להודיע גדול זה המציאות וטוב סדרו, ושמפסידו מפסיד דבר גדול. רוצה לומר שמפסידו מי שיפסיד נפשו אשר בידו לתקנה ולהפסידה, וכאילו הוא התכלית האחרון מכלל המציאות אשר אמר בו עשרה מאמרות כמו שביארנו בפתחת חיבורינו זה.

וכתב התו"ט:

בעשרה מאמרות נברא העולם ומה ת"ל והלא במאמר אחד יכול להבראות אלא להפרע וכו' - הכי פירושו ומה ת"ל מזה שהוא נברא בעשרה מאמרות כלומר איזה לימוד נמשך מזה ולא שהיא שאלה על הבריאה עצמה למה היתה בעשרה מאמרות.

אלא שר"ל שיש לנו ללמוד מהבריאה שהיא בעשרה מאמרות לימוד מוסר נאה. לפי שהלא במאמר אחד היה יכול להבראות ויצא לנו ממה שנברא בעשרה להפרע וכו' אבל לא שלכך היתה כוונת הבריאה בעשרה מאמרות כדי להפרע וכו' שאין זה ממדת טובו יתברך לעשות פעולה יתירה כדי להפרע וכו' כך פי' בדרך חיים:

נברא העולם וכו' - יכול להבראות וכו' ולא תגן ברא העולם ויכול לברוא נראה בעיני שהפליא בזה הוראת הבריאה שהיתה יש מאין ואפס מוחלט. ולא כמחשבת החושב בחומר קדמון שכאשר נאמין באפס מוחלט צודק המאמר לומר שהיה יכול להבראות שהוא מצד הנברא שכיון שאפס ואין מוחלט היה. אין מונע מלהבראות במאמר אחד כמו בעשרה מאמרות. אבל אילו היה חומר קדום לא יצדק לומר בפשיטות שהיה יכול להבראות מצד החומר כי שמא טבע החומר לא היה מקבל הבריאה במאמר אחד:

ליתן שכר טוב - הא דקאמר לשון נתינה בשכר. מפורש בריש פ"ב:

והתפארת ישראל פירש

בעשרה מאמרות נברא העולם - ר"ל בעשרה צווים נברא העולם וברואים שבה, והם ט' פעמים ויאמר שנכתבו בפרשה בראשית ברא, ומלות בראשית ברא נמי מאמר הוא, דבלתי ספק נבראו שמים וארץ ע"פ רצונו ית', רק להכי לא כתיב גביה ויאמר, מדנבראו יש מאין, א"כ לא יתכן שיצוה הקב"ה להאין שיברא, משא"כ שאר הברואים שכבר היה כאן שמים וארץ, שייך גבייהו ויאמר, שצוה להן שיוציאו מהן יש מיש:

והלא במאמר א' יכול להבראות - ר"ל בשלמא אם היה מסתבר שלא היה יכול להברא במאמר א', רק היה צריך למעשה הגדול והנורא הזה מאמרים רבים, שפיר קמ"ל קרא, שנברא רק ב' מאמרות, אבל הרי ידענו כי גדול אדונינו ורב כח לברוא הכל במאמר א', ומה שבראו באמת ביו"ד מאמרות, הוא למעם כמוס לה' ית', וא"כ ק' שפיר לאיזה צורך הודיעתנו תורה שנברא ב' מאמרות, דהרי המעם למה נברא כך אינו מושג לנו, והרי זה כממעט בכבודו ית' ח"ו, על כרחך שלטובתינו הודיעתנו תורה כך, שנלמד מזה שום דבר, ולפיכך עלינו להתבונן איזה דבר נלמד מזה:

נקודות להתבוננות:

א] מדוע רבינו שינה את לשון המשנה שמדברת על רשעים וצדיקים וקיצרה לתמצית שהכל נעשה בשביל שכר ועונש.

ב] לכאורה השכר והעונש אינו בשביל כבוד, וכן יש להבין מה הקשר בכללות המשנה הזאת לעניין הכבוד.

ג] מה הקשר בין הרשעים המוזכרים במשנה לרשעים המוזכרים בתורה י"ב, והאם אותם רשעים הם אלו המוזכרים במשנה ב' שהם עשרה דורות מאדם עד נוח ומנוח עד אברהם שה' האריך אפיים להם (ועיין בליקוטי הלכות כיבוד אב ואם ד' אות ד').

ד] מובן שיש קשר גם למשנה ג' בעניין העשרה ניסיונות שהיו לאברהם שהניסיון העשירי הוא הניסיון המוזכר בתורה י"ב במעשה העקידה.

ה] אם כביכול כל העולם היה נברא במאמר אחד, האם זה היה במאמר 'בראשית שהוא סתום' או במאמר אחר שהוא גלוי.

ובהיכלו כולו אומר כבוד

פרק כ"ט בתהילים עוסק בזמן מתן תורה וכן בעניין בית המקדש, וזלשה"כ:

א. מִזְמוֹר לְדָוִד הִבּוֹ לָהּ בְּנֵי אֱלֹהִים הִבּוֹ לָהּ כְּבוֹד וְעֹז: ב. הִבּוֹ לָהּ כְּבוֹד שְׁמוֹ הַשְּׁתַחֲוֹ
לָהּ בְּהַדְרַת קִדְשׁ: ג. קוֹל ה' עַל הַמַּיִם אֵל הַכְּבוֹד הִרְעִים ה' עַל מַיִם רַבִּים: ד. קוֹל
ה' בְּפַחַח קוֹל ה' בְּהַדְרָה: ה. קוֹל ה' שִׁבְרֵ אַרְצִים וַיִּשְׁבֶּר ה' אֶת אַרְצוֹ הַלְּבָנוֹן: ו. וַיִּרְקְדֵם
כְּמוֹ עֵגֶל לְבָנוֹן וַיִּשְׁרִיזוּן כְּמוֹ בֶן רְאֵמִים: ז. קוֹל ה' חִצֵּב לְהַבּוֹת אֵשׁ: ח. קוֹל ה' יַחִיל
מִדְּבַר יַחִיל ה' מִדְּבַר קִדְשׁ: ט. קוֹל ה' יַחֲלֵל אֵילֹת וַיַּחֲשֵׁף יַעֲרֹת וּבְהִיכְלוֹ בָּלוּ אֲמַר
כְּבוֹד: י. ה' לַמַּבּוּל יָשָׁב וַיִּשָּׁב ה' מִלְּךָ לְעוֹלָם: יא. ה' עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן ה' יִבְרַךְ אֶת עַמּוֹ
בְּשָׁלוֹם:

ופירש רש"י:

א. הִבּוֹ לָהּ - הִכִּינוּ לָהּ וְהִכִּינוּ לוֹ אֶתֶם בְּנֵי אֵילֵי הָאָרֶץ מִכַּאֵן שְׁאוֹמְרִים אֲבוֹת, וּמִנַּחֵם
חֵבֵר הִבּוֹ לְשׁוֹן נְתִינָה, אֱלֹהִים שְׂרִים (סא"א). הִבּוֹ לָהּ כְּבוֹד וְעֹז - מִכַּאֵן שְׁאוֹמְרִים גְּבוּרֹת:

ג. כבוד שמו - זו קדושת השם ויש במזמור זה שמנה עשרה אזכרות וכנגדן תקנו י"ח ברכות:

ג. קול ה' על המים - על ים סוף:

ד. קול ה' בכח - בשעת מתן תורה צמצם את קולו לפי כחן של ישראל שנאמר והאלהים יעננו בקול (שמות י"ט) בקולו של משה:

ה. קול ה' שובר ארזים - האומות כענין שנאמר (שמואל א ז') וירעם ה' בקול גדול על פלשתים וגו', כי מקול ה' יחת אשור (ישעיה ל') ובשעת מתן תורה כי מי כל בשר וגומר ויחי (דברים ד') אתה שמעת וחיית ואומות העולם שומעים ומתים:

ו. וירקידם כמו ענל - את הארזים ואת ההרים שבאו לשמוע מתן תורה. לבנון ושיריון - שמות ההרים:

ז. חוצב להבות אש - ורבותינו פירשו שהיה הדבור של עשרת הדברות יוצא בלהבות אש מפיו ונחקק על הלוחות כתבניתם:

ח. יחיל מדבר - לשון חיל כיולדה (ירמיה ו'). יחיל ה' מדבר קדש - הוא מדבר סיני כמו שאמרו רבותינו במסכת שבת ה' שמות נקראו לו מדבר סיני מדבר צין מדבר קדש מדבר קדמות מדבר פארן, מדבר קדש שנתקדשו ישראל עליו:

ט. קול ה' יחולל אילות - יפחיד ויחיל לעתיד את הרשעים שה' עומדות עכשיו בחוזק כאילות כענין שנאמר (תהילים יח) משו' רגלי כאילו' א"ר פנחס כאילים אין כתיב כאן אלא כאילות כנקבות שרגלי הנקיבות עומדות יותר מן הזכרים, ל"א יחולל קריא"ה בלעז, כמו לפני גבעות חוללתי (משלי ח') (פא"א). ויחשוף יערות - כמו מחשוף הלבן (בראשית ל') יקלף עצי היער כלומר יפשוט מכבודם המשולים כעצי היער אשר כגובה ארזים גובהו. ובהיכלו - שיבנה כולו אומר כבוד, הכל יקלסוהו שם ויאמרו ה' למבול ישב בגדולתו יחידי וגם עתה וישב ה' לבדו מלך לעולם, והאלילים כליל יחלוף, אבל לעמו יתן עוז וברכת שלום, ורבותינו דרשוהו במתן תורה שנתפחדו ונתבהלו האומות ובאו להם אצל בלעם ואמרו לו מה קול ההמון ששמענו שמא מבול הוא בא להביא לעולם אמר להם כבר נשבע שלא יביא מבול אלא קול ההמון ששמעתם, הקב"ה נותן תורה לעמו:

והמצו"ד כתב:

ט. ובהיכלו - כל הבאים בבית המקדש יאמרו הנה עתה נראה כבודו:

נקודות להתבוננות:

א] מהו ההיכל ששם כולו אומר כבוד והאם מחוץ להיכל רק חלקים אומרים כבוד ולא 'כולו' ומה הביאור בזה (עיין היטב בליקו"ה גביית חוב מיתומים ה"ג).

ב] האם יש קשר בין מהלך התורה למקום המקדש ובית המקדש (עיין בגמרא יומא ל"ח שהובאה לעיל, ועיין בפסוקי העקידה המובאים לקמן).

ג] האם מתן תורה קשור להמשך התורה בעניין חידושי התורה שמתבררים ומתלבנים בדרך, ומתן תורה היה בהר סיני בדרך ממצרים לארץ ישראל.

מלא כל הארץ כבודו

בתחילת ספר ישעיה (פרק ו) מובא מראה המרכבה שראה ישעיה, שזהו גם מראה המרכבה שראה יחזקאל, אך מחמת מדרגותיהם השונות כל אחד ראה באופן שונה דברים אחרים, וזלשה"כ:

א. בשנת מות המלך עזיהו ואראה את אדני ישב על כסא רם ונשא ושוליו מלאים את ההיכל: ב. שרפים עמדים ממעל לו שש כנפים שש כנפים לאחד בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף: ג. וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו: ד. וינעו אמות הספים מקול הקורא והבית מלא עשן: ה. ואמר אוי לי כי נדמיתי כי איש טמא שפתים אנכי ובתוך עם טמא שפתים אנכי ישב כי את המלך ה' צבאות ראו עיני: ו. ויטף אלי אחד מן השרפים ובדו רצפה במלקחים לקח מעל המזבח: ז. ויגע על פי ויאמר הנה נגע זה על שפתיך וסר עונך וחתאתך תכפר: ח. ואשמע את קול אדני אומר את מי אשלח ומי ילך לנו ואמר הנני שלחני: ט. ויאמר לך ואמרת לעם הזה שמעו שמעו ואל תבינו וראו ראו ואל תדעו: י. השמן לב העם הזה ואוניו הכבד ועיניו השע פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבין ושב ורפא לו: יא. ואמר עד מתי אדני ויאמר עד אשר אם שאו ערים מאין יושב ובתים מאין אדם והאדמה תשאה שממה: יב. ורחק ה' את האדם ורבה העזובה בקרב הארץ: יג. ועוד בה עשריה ושב ויהיתה לבער כאלה וכאלון אשר בשלכת מצבת כם ורע קדש מצבתה:

ופירש רש"י:

א. בשנת - סימן זה תחלת הספר ותחילת נבואת ישעיה וחמשה סימנים הקודמים נאמרו אחר זה הסימן אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה וראייה לדבר ישעיה נבא ונותרה בת ציון כסכה וגו' זה היה לאחר שהחריב וגלה סנחריב את עשרת השבטים ונשארו רק יהודה וירושלים לכך אמר חזון ישעיה וגו' על יהודה וירושלים וגו' על מה תכו עוד תוסיפו סרה וגו'. בשנת מות - כשנצטרע. ושוליו - כמו שולי המעיל (שמות כה) תחתיתו ראיתו יושב על כסא בשמים ורגליו בהיכל הדום מרגלותיו בבית המקדש לדון על עוזיה שבא ליטול כתר כהונה:

ב. שרפים עומדים ממעל - בשמים. לו - לשמשו כן תירגם ונתן שמשין קדישין ברומא קדמוהי. בשתים יבסה פניו - שלא יביט לצד השכינה. ובשתים יבסה רגליו - לצניעות שלא יראה כל גופו לפני בוראו ובתנחומא ראיתי כסוי הרגלים לפי שהם ככף רגל עגל שלא להזכיר לישראל עון העגל. ובשתים יעופף - ובתרין משמש:

ג. וקרא זה אל זה - נוטלין רשות זה מזה שלא יקדים האחד ויתחיל ויתחייב שריפה אלא אם כן פתחו כולם כאחד וזהו שיסד ביוצר אור קדושה כולם כאחד עונים כו' ומדרש אגדה מעשה מרכבה הוא וכן תירגם קדוש קדוש קדוש ג' פעמים כתרנומו.

ד. וינזעו אמות הספים - אילות סיפי הם מזוזות הפתח שנמדדין במדות אמות לגובה ולרוחב והן מזוזות ההיכל. מקול הקורא - מקול המלאכים הקוראים והוא היה יום הרעש שנאמר בו ונסתם כאשר נסתם מפני הרעש בימי עוזיה (זכריה יד) בו ביום עמד עזיה להקטיר בהיכל רעשו שמים לשורפו לומר דינו בשריפה כמו שנאמר ותאכל את החמשים ומאתים איש (במדבר טז) וזהו שקראם שרפים שבאו לשורפו רעשה הארץ לבולעו כסבורה דינו לבלע כקרח שערער על הכהונה יצתה בת קול ואמרה זכרון לבני ישראל וגו' (במדבר ט"ז) ולא יהיה עוד אדם המעורר על הכהונה כקרח בבליעה וכעדתו בשריפה אלא כאשר דבר ה' ביד משה בסנה הבא נא ידך בחיקך (שמות ד) והוציאה מצורעת כשלוג אף כאן צרעת פרחה במצחו. והבית ימלא עשן - היה נמלא עשן:

ה. כי נדמיתי - הריני מת שלא הייתי כדאי שאראה פני השכינה ודוגמתו מצינו במנוח מות נמות כי אלהים ראינו (שופטים ג). נדמתי - כמו כי נדמה כל עם כנען. ממא שפתים - דמגעל בחובין:

ו. רצפה - גחלת וכן עוגת רצפים (מלכים א יט) כמו עוגת רשפים ונאמר בישעיהו ובאליהו בצד"י רצפה מפני שאמרו דילטוריא על ישראל זה קראם עם טמא שפתי' וזה אמר כי עזבו בריתך (שופטים י"ג) אמר הקב"ה למלאך רצוף פה שאמר דלטוריא על בני. במלקחים - בצבת. לקח מעל המזבח - שבעזרה:

ז. ויגע על פי וגו' - וסר עונך מזה ליסרך לכפר עונך שחירפת את ישראל וגדול כחו שהמלאך ירא לקחתה כ"א במלקחים והגיעה על שפת הנביא ולא הוזק בתנחומא וזהו שנאמר כי רב מאד מחנהו (יואל ב) אלו מלאכים ועצומים מהם עושי דברו (יואל ב) הם הנביאים ויונתן תירגם ובידו רצפה ובפומיה ממלל לשון רצפה דבר הרצוף בפה ובלשון, קבל הדבור מפי הקב"ה מכסאו בשמים שהיה מכוון כנגד המזבח שבהיכל:

ח. את מי אשלח - להוכיח את ישראל שלחתי את עמוס והיו קורין אותו פסילום לפי שהיה כבד לשון והוא נתנב' שנתים לפני הרעש והיו ישראל אומרים הניח הקב"ה את העולם והשרה שכינתו על הדין קטיע לישנא כו' כדאיתא בפסיקתא:

ט. שמעו שמוע - אני אומר לכם שמעו שמוע ואתם אין אתם נותנים לב להכין וראו ניסים שעשיתי לכם ואינכם נותנים לב לדעת אותי:

י. השמן לב העם הזה - כמו הכבד את לבו (שמות ח) לשון הלוך (לשון) פעול לבם הולך הלוך והשמן (אנגריישנ"ט בלעז) ואזניו הולכים הלוך והכבד משמוע. ועיניו השע - טחים כענין שנאמר (ישעיהו מד) כי טח מראות עיניהם, הטוח מתרגמינן דאיתשע. פן יראה בעיניו - נתנו לבם שלא ישמעו דברי נביאים שהם יראים שמא יוטבו בעיניהם דבריו ויבינו בלבם וישובו אלי והיא רפואתם:

יא. עד מתי - יכבידו את לבם ולא ישמעו. ויאמר - ידעתי כי לא ישיבו עד תבא פורענות עליהם וילכו כגולה ושאו עריהם מאין יושב. שאו תשאה - לשון גלמוד מאין יושב: ורבה העזובה - שהארץ תעזב מהם וכך הלשון ירכו מקומות עזובים בקרב הארץ:

יב. ועוד בה עשיריה - גם אותה השארית אשיב ידי עליה בצרוף אחר צרוף והיתה לבער עד שלא ישארו אלא צדיקים גמורים שישובו אלי בכל לבם. כאלה ובאלון - אשר בעת זמן שלכת שלהן משליכין עלין שלהן בימי הסתיו שילוך אחר שילוך עד שאין נותר בה זולתי המצבה אף הם זרע הקדש הנמצאין בה עומדין בקדושתו הם

יהיו לה למצבת, ד"א מצבתה נטיעתה לכך איני מכלה אותם נטעותים זרע קודש, ויש פותרים שער שלכת היתה בירושלים כמו שאמר בעזרא והיו שם אלה ואלון נטועים.

נקודות להתבוננות:

[א] עיין לקמן בפסוק "ונוגה לו סביב" מה שהובא שם בדברי הגמרא על החילוק בין מראה ישעיה ומראה יחזקאל.

[ב] בפסוקי מראה ישעיה מתואר ששוליו מלאים את ההיכל, ולעיל מוזכר בפרק כ"ט בתהילים שבהיכלו כולו אומר כבוד, וכאן מבואר שמלא כל הארץ כבודו, ויש להבין מהו הכבוד שגבוה עוד יותר מהשוליים שממלאים את ההיכל. ומהו הפירוש של ה'מילוי' שחוזר על עצמו בשני הפסוקים.

[ג] יש לקשר גם את עניין התשובה שנמנעת מבני ישראל, ורק על ידי הגלות ישוּבו בתשובה (עיין היטב ליקו"ה גביית חוב מיתומים ה"ג בביאור עניין זה והקשר לב' התגלויות כבודו בבחינת 'מלא' ובבחינת 'איה').

וכבודי לאחר לא אתן

כתיב בישעיה פרק מב:

ה. כה אמר ה'אל ה' בורא השמים ונוטיהם רקע הארץ וצאצאיה נתן נשמה לעם עליה ורוח להלכים בה: ו. אני ה' קראתיך בצדק ואחזק בידך וצאצאך ואתנך לברית עם לאור גוים: ז. לפקח עינים עורות להוציא ממסגר אסיר מבית כלא ישבי חשך: ח. אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים: ט. הראשנות הנה באו וחדשות אני מגיד בטרם תצמחנה אשמיע אתכם:

ופירש רש"י

ה. האל ה' - בעל הדין ובעל הרחמי'. בורא השמים - תחילה כמין פקיע של שתי ואח"כ נטה אותם כדאיתא במס' חגיגה. וצאצאיה - בורא את היוצא ממנה. נתן נשמה - נשמת חיים. לעם עליה - לכולם בשוה. ורוח - קדושה. להולכים בה - למתהלכים לפניו:

ו. קראתיך - לישעיה הוא אומר. ואצרך - כשיצרתך זאת היתה מחשבתי שתשיב את עמי לבריתי ולהאיר להם. לאור גוים - כל שבט קרוי גוי לעצמו כענין שנא' גוי וקהל גוים:

ז. לפקוח עינים עורות - שאינ' רואין את גבורתו לתת לב לשוב אלי. להוציא ממסגר אסיר - וע"י שיתפקחו עיניהם יצאו אסירים ממסגר ד"א לבשרם על גלות בכל העתיד' לבא עליהן שסופן לצאת ממנה:

ח. הוא שמי - הוא מפור' כל' אדנות וכח ועלי להראות שארון אני לפיכך כבודי לאחר לא אתן:

ט. הראשונות - שהבטחתי לאברהם על גלות מצרים (בראש' טו) וגם את הגוי וגו'. הנה באו - שמרתי הבטחתי ועת' חדשות אני מגיד לעמי להבטיח על גלות שנייה:

נקודות להתבוננות:

א] לפי הכלל השישי מובן שכשם שיש 'רוח' מצד הסט"א שהיא אחת מהקליפות הטמאות, והיא גם כן חלק מקליפת נוגה בבחינת ההרהור העולה על רוחכם, כך לעומת זה יש רוח דקדושה שהיא 'רוח להולכים בה'. ויש להבין מה הקשר בין ההליכה הזו לכל עניין ההליכה המבוארת בתורה.

ב] ויש עוד לקשר את כל עניין פקיחת העיניים העיוורות למובא במאמר, שהרי מהמשך הפסוק 'ליבי סחרחר' מובן שהפגם בא לידי ביטוי באור העיניים, בבחינת 'אור עיני גם הם אין איתי'. ועיין בסוף המאמר בעניין התרנגול דמדלי עינא, ובליקו"ה עירובי תחומין ה"ו בעניין זה.

מאמר סתום

רבינו כתב שהמאמר הראשון מהעשרה מאמרות הוא 'בראשית' והוא מכונה אף בשם מאמר סתום. והנה האסמכתא לצירוף זה מקורו בשתי מסכתות שונות. ובתחילה נביא את דברי הגמרא במסכת ראש השנה (דף לב.) שם מובא ביאור בעניין העשרה מאמרות:

משנה אין פוחתין מעשרה מלכיות מעשרה זכרונות מעשרה שופרות רבי יוחנן בן נורי אומר אם אמר שלש שלש מכולן יצא:

גמרא הני עשרה מלכיות כנגד מי אמר (רבי) [רבי לוי] כנגד עשרה הלולים שאמר דוד בספר תהלים הלולים טובא הוּו הנך דכתיב בהו הללוהו בתקע שופר רב יוסף אמר כנגד עשרת הדברות שנאמרו לו לְמִשָּׁה בְּסִינֵי רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר כְּנֶגֶד עֶשְׂרֵה מְאֻמְרוֹת שֶׁבְהֵן נִבְרָא הָעוֹלָם הֵי נִינְהוּ וְיֹאמַר (וְיֹאמַר) דְּבְרָאשִׁית תְּשַׁעָה הוּו בְּרָאשִׁית נְמִי מְאֻמַּר הוּא דְכְתִיב בְּדָבָר ה' שְׁמַיִם נַעֲשׂוּ:

ופירש רש"י:

עשרת מאמרות שהעולם נברא בהן - בראש השנה:

בראשית נמי מאמר הוא - ואף על גב דלא כתיב ביה ויאמר יהי שמים כמאן דכתיב דמו, דבאמירה נמי איברי ולא בידים, דכתיב (תהלים לג) בדבר ה' שמים נעשו:

והנה בגמרא בשבת דרשו חז"ל את אותיות לשון הקודש ואת סמיכותם זו לזו, וז"ל הגמרא (שבת דף קד.):

מ"ם פתוחה מ"ם סתומה מאמר פתוח מאמר סתום.

ופירש רש"י:

מאמר פתוח ומאמר סתום - יש דברים שנתן רשות לדורשן, ויש שאתה מצווה לסותמן, כגון מעשה מרכבה.

וכתב שם המהרש"א שהמאמר הסתום הוא המאמר הראשון דבראשית:

ואמר מ"ם סתומה כו'. מאמר סתום כו'. ע"ש מ"ש בעשרה מאמרות נברא העולם ופריך בספ"ב דר"ה ט' הוּו ומשני לה דבראשית נמי מאמר הוא והכוונה בו שמאמר הראשון לא איצטריך לזכרו דודאי במאמר היה, דהיה יש מאין כמפורש שם, והיינו מאמר סתום הוא מאמר ראשון דבראשית ומאמר פתוח כל שאר ט' המאמרים.

נקודות להתבוננות:

[א] ברש"י שכתב שהדברים הסתומים הם מעשה מרכבה, מבואר יותר כל עניין המראה של יחזקאל וישעיה המובאים בתורה, שהם הם מה שצפו כל אחד במעשה מרכבה כל אחד לפי מדרגתו.

[ב] עיין בליקו"ה הלכות ראש השנה ה"ה על הקשר בין כל ענייני תקיעת שופר לצעקת 'איה' ולניסיון העקדה ואילו של יצחק.

איה מקום כבודו

לשון זו לקוחה מקדושה של מוסף הנאמרת בחזרת הש"ץ והיא מה שאומרים המלאכים בעת שעולה המלכות למעלה למעלה ממדרגותיה שבחול:

כְּתָר יִתְּנוּ לָךְ ה' אֱלֹהֵינוּ מְלָאכִים הַמוֹנִי מַעֲלָה. עִם עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל קְבוּצֵי מַטָּה, יַחַד בְּלִם קִדְשָׁה לָךְ יִשְׁלְשׁוּ בְּדָבָר הָאָמוּר עַל יַד נְבִיאֶךָ:

וְקָרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר, קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:

כְּבוֹדוֹ מְלֵא עוֹלָם, מְשַׁרְתָּיו שׂוֹאֲלִים זֶה לָזֶה אֵיךְ מְקוֹם כְּבוֹדוֹ לְהַעֲרִיצוֹ.

לְעַמְתָּם מְשַׁבְּחִים וְאוֹמְרִים: בְּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ:

מִמְּקוֹמוֹ הוּא יִפֵּן בְּרַחֲמָיו לְעַמּוֹ, וְיַחֲזִין עִם הַמַּיְחֲדִים שְׂמוֹ עָרֵב וּבֹקֵר בְּכָל יוֹם תָּמִיד, פְּעָמִים בְּאַהֲבָה שְׁמַע אוֹמְרִים: שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד:

הוּא אֱלֹהֵינוּ, הוּא אָבִינוּ, הוּא מְלַכְנוּ, הוּא מוֹשִׁיעֵנוּ, וְהוּא יוֹשִׁיעֵנוּ וְיַגְאֲלֵנוּ שְׁנִית, וְיִשְׁמָעֵנוּ בְּרַחֲמָיו שְׁנִית לְעֵינֵי כָּל חַי לְאָמַר: הֵן גְּאֲלָתִי אֶתְכֶם אַחֲרִית כְּרֵאשִׁית לַהֲיוֹת לְכֶם לְאֱלֹהִים: אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

וּבְדַבְּרֵי קִדְשֶׁךָ כְּתוּב לְאָמַר: יְמַלֵּךְ ה' לְעוֹלָם, אֱלֹהֶיךָ צִיּוֹן לְדָר וָדָר, הַלְלוּיָהּ:

וכתב בשער הכוונות - (דרושי קידוש ליל שבת דרוש א ענין תפילת מוסף של שבת):

ול להיות כי עתה עלתה הנקבה ב' עליות כפ"א משא"כ בשום זמן מהזמנים, לכן שואלים המלאכים וכולם תמהים ואו' איה מקום כבודו, כלו' איך אפשר שהמל' דילגה למקום

ג' אמצעיות, ואיך עתה פתע פתאום חזרה לעלות בג"ר, ותמהים ואומרים איה כו', כי הם חושבים שאינה יכולה לעלות רק עלייה א' שהיא בג' אמצעיו, וכיון שנסתלקה משם אינם יודעים מה נעשה בה כי אינו עולה בדעתם שעלתה עליה שניה.

נקודה להתבוננות:

יש להעיר שבתחילה אומרים בקדושה מלא כל הארץ כבודו ואחר כך אומרים כבודו מלא עולם, ורק לאחר מכן אומרים שמשרתיו שהם המלאכים שואלים איה מקום כבודו, ובסוף אומרים ברוך כבוד ה' ממקומו.

ירידה תכלית העלייה

הנהגה לשון רבינו בתורה זו (וכן בתורה כ"ב) אינה כמו הלשון הידועה בספרים 'ירידה לצורך עלייה' או 'ירידה קודם העלייה', שהרי כתב 'ירידה תכלית העלייה', ומשמעות לשונו היא שיש הארה גבוהה ביותר מהכבוד העליון ביותר, שהיא תכלית העלייה דווקא בתוך הירידה, כאשר מבקש ומחפש שם את כבודו יתברך. אך למרות זאת מכיוון שמובא בלשון התורה שהירידה תכלית העלייה היא כמובא בספרים הבאנו את לשונות הספרים המזכירים ומפרשים עניין זה.

וז"ל הבעל שם טוב (פרשת יתרו):

ותרומם גליו. אלו נשמות שגולים שם בקליפה, וזהו שאמר יעלו שמים ירדו תהומות. ר"ל מכח שהם רוצים לעלות למקום גבוה לשמים, שהוא הקדושה, מכח זה ירדו תהומות בקליפה, וירידה זו היא לצורך העלייה לתקן שורש שלהם.

ומובא בתולדות יעקב יוסף (הקדמה - אות ז):

ויאמר אני ה' וגו' הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתננה, ור"ל דגם בעת השכיבה ששוכב האדם בשפלות וירידה עד עפר הארץ, הוא לצורך עליה לברר הנצוצין בסוד מ"ג, וכמ"ש האר"י בפסוק (קהלת ח, ט) "עת אשר שלט אדם באדם לרע לו" של השליט עליו לברר ולהעלות נצוצי מ"ג.

ועוד כתב בפרשת נשא (אות יז):

ישראל נמשלו ללבנה, והענין כמו שיש ללבנה מעלות עליה וירידה, כי עד חצי חודש עולה במעלות רמות עד שנתמלאה בתכלית השלימות והמילוי. כך ישראל עולין ויורדין, וחורין ועולין, כי תכלית הירידה הוא כדי לעלות, כמ"ש בכתבים כמו ירד למרכבה. וכמו בכוונת התפלה ו' כורע לגבי ה' להעלותה, וזה ענין שבע יפול צדיק וקם (משלי כד, טז), וגם ענין סוכת דוד הנופלת (עמוס ט, יא). כי מעת החורבן תמיד נופלת ויורדת, כדי לברר ולהעלות כל ברורין ונצוצין, עד שיושלם כל הברורין ויהיה בלע המות לנצח (ישעיה כה, ח). נמצא ירידה זו עלייה יחשב, ומה שהוא בכללות העולם כך הוא בפרט, בסוד עולם שנה נפש. כי לפעמים יורד הצדיק ממדרגתו בין בגשמי או ברוחני, ולבל יהיה נואש ויאמר כי נתרחק מהש"י, לכך המשכיל ידע ויבין כי מה שהוא רחוק הוא לתכלית הקירוב, והיינו כדי שיעלה עם המדרגות שהוא שם.

ועיין בליקו"ה הלכות גביית חוב מיתומים היטב בתחילת ההלכה וכן בסופה ביאור ענין זה בעומק נפלא.

העולה על רוחכם

מובא במדרש רבה (ויקרא - פרשה ז פסקה ג):

גופא אמר רשב"י, לעולם אין העולה באה אלא על הרהור הלב, א"ר לוי מקרא מלא הוא (יחזקאל כ) והעולה על רוחכם היו לא תהיה אשר אתם אומרים וגו'.

ממי אתה למד מבניו של איוב, בתחלה (איוב א) והלכו בניו ועשו משתה, ר' מאיר אומר שכן דרך בני מלכים להיות קורין לאחיהן ולאחיותיהן עמהן בסעודה, רבי תנחום בר' חייא אמר להיטפל בהם הלכו שקדשו להם נשים, הה"ד (שם) ויהי כי הקיפו ימי המשתה וישלח איוב ויקדשם. על דעתיה דרבי תנחום כ"ר חייא דאמר שקידשו להם נשים, ניטפלו בהם והלכו, על דעתיה דר' מאיר דהוא אמר שכן דרך בני מלכים להיות קורין לאחיהם ולאחיותיהם בסעודה כד"א (שמות יט) ואל העם תאמר התקדשו.

והשכים בבקר והעלה, א"ר יודן, בר חלפיי בעי, מספר ימים או מספר בניו ובנותיו או מספר כל קרבנות שבתורה? כשהוא אומר כי אמר איוב (איוב א) אולי חטאו בני וברכו אלהים בלבכם, הדא אמר אין העולה בא אלא על הרהור הלב.

ר' אחא בשם ר' חנינא בר פפא שלא יהיו ישראל אומרים לשעבר היינו מקריבין קרבנות ומתעסקין בהן, עכשיו שאין קרבנות מהו להתעסק בהם? אמר הקדוש ברוך הוא הואיל ואתם מתעסקים בהם מעלה אני עליכם כאלו אתם מקריבין אותן.

ר' הונא אמר תרתי אין כל הגליות הללו מתכנסות אלא בזכות משניות, מה טעמא (הישעיה ח) גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם, רב הונא אמר חורי (מלאכי א), כי ממזרח שמש עד מבואו גדול שמי בגוים ובכל מקום מוקמר מוגש, וכי יש מנחה טהורה וקמיצה והקמרה בבבל, אלא איזו זו משנה, אמר הקדוש ברוך הוא הואיל ואתם מתעסקים במשנה כאילו אתם מקריבין קרבן.

שמואל אמר (יחזקאל מג) ואם נכלמו מכל אשר עשו וכי יש צורת הבית עד עכשיו אלא אמר הקדוש ברוך הוא הואיל ואתם מתעסקים בו כאלו אתם בונים אותו.

אמר רבי אסי מפני מה מתחילין לתנוקות בתורת כהנים ואין מתחילין בבראשית אלא שהתנוקות טהורין והקרבנות טהורין יבואו טהורין ויתעסקו בטהורים:

ואף שרבינו הביא את הפסוקים כחלק מדברי המדרש, ראינו להביא את כל הפסוקים השייכים לעניין, מחמת שאפשר ללמוד מתוך העניין שם כמה נקודות יקרות בקשרי התורה. וזלשה"כ (יחזקאל כ):

לִבְנֵי אֱמֹר אֵל בֵּית יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר אֲדֹנָי אֱלֹהִים הַבְּרִדָּךְ אֲבוֹתֵיכֶם אַתֶּם נְטַמְּאִים וְאַחֲרַי שְׁקוֹצִיחֶם אַתֶּם זֵנִים: לא. וּבִשְׂאֵת מִתְּנִיתֶם בְּהַעֲבִיר בְּנֵיכֶם בְּאֵשׁ אַתֶּם נְטַמְּאִים

לְכָל גְלוּלֵיכֶם עַד הַיּוֹם וְאֲנִי אֲדַרְשׁ לָכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל חַי אֲנִי נְאֻם אֲדֹנָי אֱלֹהִים אִם אֲדַרְשׁ לָכֶם: ל. וְהָעֹלָה עַל רוּחְכֶם הִיזוּ לֹא תִהְיֶה אֲשֶׁר אַתֶּם אֹמְרִים נְהִיָּה כְגוּיִם כְּמִשְׁפָּחוֹת הָאָרְצוֹת לְשֶׁרֶת עֵץ וְאָבֶן: ל. חַי אֲנִי נְאֻם אֲדֹנָי אֱלֹהִים אִם לֹא בְיַד חֲזָקָה וּבְזֹרֹעַ נְטוּיָה וּבְחִמָּה שְׂפוּכָה אִמְלֹךְ עֲלֵיכֶם: לו. וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים וּקְבַצְתִּי אֶתְכֶם מִן הָאָרְצוֹת אֲשֶׁר נְפִיצוֹתֶם בָּם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֹרֹעַ נְטוּיָה וּבְחִמָּה שְׂפוּכָה: לה. וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל מְדִבְרַת הָעַמִּים וְנִשְׁפָּטְתִּי אֶתְכֶם שֵׁם פְּנִים אֶל פְּנִים: לו. כֹּאֲשֶׁר נִשְׁפָּטְתִּי אֶת אֲבוֹתֵיכֶם בְּמִדְבַר אֶרֶץ מִצְרַיִם כִּן אֲשַׁפֵּט אֶתְכֶם נְאֻם אֲדֹנָי אֱלֹהִים: לו. וְהִעֲבַרְתִּי אֶתְכֶם תַּחַת הַשֶּׁבֶט וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם בְּמִסְרַת הַבְּרִית: לה. וּבְרוּתִי מִכֶּם הַמְרָדִים וְהַפּוֹשְׁעִים בִּי מֵאֶרֶץ מִגְדוּרֵיהֶם אוֹצִיא אוֹתָם וְאֶל אֲדַמַּת יִשְׂרָאֵל לֹא יָבֹאוּ וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי ה': לז. וְאַתֶּם בֵּית יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר אֲדֹנָי אֱלֹהִים אִישׁ גְּלוּלָיו לְכוּ עִבְדוּ וְאַחַר אִם אֵינְכֶם שֹׁמְעִים אֵלַי וְאַתֶּם שֵׁם קָדְשִׁי לֹא תִחַלְלוּ עוֹד בְּמִתְנַוְתֵיכֶם וּבְגִלוּלֵיכֶם: מ. כִּי בָהָר קָדְשִׁי בְּהָר מְרוֹם יִשְׂרָאֵל נְאֻם אֲדֹנָי אֱלֹהִים שֵׁם יַעֲבֹדְנִי כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּלֹא בְּאֶרֶץ שֵׁם אֲרָצָם וְשֵׁם אֲדָרוֹשׁ אֶת תְּרוֹמַתֵיכֶם וְאֶת רֵאשִׁית מִשְׁאוֹתֵיכֶם בְּכָל קָדְשֵׁיכֶם:

ופירש רש"י:

ל. הַבְּדַרְךְ אֲבוֹתֵיכֶם וְגו' - לְשׁוֹן תִּימָה וְכִי כַךְ הִגּוֹן שֶׁבְדַרְךְ אֲבוֹתֵיכֶם אַתֶּם נִמְאָמִים וְאֲנִי אֲדַרְשׁ לָכֶם לְהַשִּׁיב עַל שְׂאֵלְתְּכֶם:

לא. וּבִשְׂאֵת מִתְנַוְתֵיכֶם - וּבִלְקִיחַת מִתְנַוְתֵיכֶם שֶׁהִיא לָכֶם לִתַּת לִי וְאַתֶּם לֹקְחִים אוֹתָם מִמֶּנִּי לְהַעֲבִיר בְּכוֹרוֹתֵיכֶם לְעִבּוֹדַת כּוֹכָבִים:

לב. וְהָעֹלָה עַל רוּחְכֶם - שְׁעוּלָה עַל דַּעְתְּכֶם. נְהִיָּה כְגוּיִם - נִפְרוֹק עוֹלוֹ מֵעַל צוּאֲרָנוּ מֵאַחַר שֶׁשָׁלַח מֵעֵלְיוֹ. הִיזוּ לֹא תִהְיֶה - כִּי כִּבֵּר קִבְּלַתֶּם עֲלֵיכֶם מִדַּעְתְּכִי בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יְהוֹשֻׁעַ כד) וַיֹּאסֹף יְהוֹשֻׁעַ אֶת כָּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וְכָל הָעֵינִין.

נקודות להתבוננות:

א] בדברי המדרש בסופם יש מימרא של ר' אסי השייכת לכאורה לדברי רבינו בתורה רפ"ב. והנה בהתבוננות פשוטה נוכל לראות כיצד נרמז כל הדיון מהיכן מתחילים התינוקות, האם מבראשית (סוד המאמר הסתום המתגלה בתורה י"ב) או מ'ויקרא' (סוד הנקודה הטובה המתגלה בתורה רפ"ב). ועיין היטב בליקו"ה עירובי תחומין ו'.

ב] בפסוקים שהובאו מיחזקאל מתבררת נקודה עמוקה וחדשה מהם הרהורים והספקות המובאים במאמר, ומה הקב"ה עונה לעם ישראל על הרהורים אלו. ע"ש היטב.

ליבי סחרחר

כתיב בתהילים (פרק לח):

א. מזמור לדוד להזכיר: ב. ה' אל בְּקִצְפָּךְ תוֹכִיחֵנִי וּבְחֶמְתְּךָ תִּסְרְנֵנִי: ג. כִּי חֲצִידָךְ נִחַתוּ בִּי וּתְנַחַח עָלַי יְדָד: ד. אֵינְךָ מֵתָם בְּבִשְׂרֵי מִפְנֵי זַעֲמֶךָ אֵינְךָ שְׁלוֹם בְּעַצְמוֹ מִפְנֵי חַטָּאתִי: ה. כִּי עֲוֹנֹתַי עָבְרוּ רֵאשִׁי כְּמִשְׂא כֹבֵד יִכְבְּדוּ מִמֶּנִּי: ו. הִבְאִישׁוּ נִמְקוּ חֲבוּרֹתַי מִפְנֵי אֹלְתָי: ז. נִעְוִיתִי שַׁחְתִּי עַד מְאֹד כָּל הַיּוֹם קָדַר הִלְכָתִי: ח. כִּי כִסְלֵי מְלֹאוֹ נִקְלָה וְאֵינְךָ מֵתָם בְּבִשְׂרֵי: ט. נְפֹגוֹתַי וְנִדְבֵיתִי עַד מְאֹד שְׁאַגְתִּי מִנִּהְמַת לִבִּי: י. אֲדַנִּי נִגְדָדְךָ כָּל תַּאֲוֹתַי וְאֲנִיחָתִי מִמֶּךָ לֹא נִסְתַּרְתָּה: יא. לִבִּי סָחַרְחַר עֲזָבֵנִי כַחֵי וְאוֹר עֵינַי גַּם הֵם אֵינְךָ אִתִּי: יב. אֲהַבִּי וְרַעֲי מִנְּגִיד נִגְעֵי יַעֲמֹדוּ וְקִרְוֵי מִרְחַק עֲמָדוּ: יג. וַיִּנְקְשׁוּ מִבְּקָשֵׁי נַפְשִׁי וְדַרְשֵׁי רַעְתִּי דִּבְרוּ הוֹדֵת וּמְרֻמֹּת כָּל הַיּוֹם יִהְיֶה: יד. וְאֵנִי כְחֹרֵשׁ לֹא אֲשַׁמְעַ וּכְאֵלֶם לֹא יִפְתַּח פִּי: טו. וְאֵהִי כְּאִישׁ אֲשֶׁר לֹא שָׁמַע וְאֵינְךָ תוֹכַחְתָּ: טז. כִּי לֵךְ ה' הוֹחֵלְתִי אֶתְּךָ תַעֲנֶה אֲדַנִּי אֱלֹהֵי:

ופירש רש"י:

- א. מזמור לדוד להזכיר - לאומרו בשעת צרה להזכיר צרתם של ישראל לפני הקב"ה וכנגד כל ישראל אמרו:
- ד. מתם - תמימות אינטרי"ן בלעז:
- ה. יכבדו - כבדים:
- ז. נעויתי - לשון אחזתו עוית, אישטורדישון בלעז:
- ח. כסלי מלאו נקלה - במחשבתני אני קל בעיני עצמי:
- ט. נפוגותי - נחלפתי לשון ויפג לבו (בראשית מ"ה), מאין הפוגות (איכה ב):
- י. כל תאוותי - אתה יודע צרכי:
- יא. סחרחר - מוקף יגון וזהו מתיבות הכפולות כמו (ויקרא י"ג) ירקרק אדמדמם סגלגל חמרמרו (איכה א'):
- יב. מנגד נגעי יעמדו - אותם נראין לי כאוהבים בשעת הנאתן וכשרואין שהנגע בא עלי אין עומדין לי בשעת דחקי אלא מנגדי יעמודו ואינם עוזרים לי. וקרובי - שמראים לי עצמם קרובים:
- יג. וינקשו מבקשי - מוקשים לי. יהגו - יחשבו:

יד. ואני כחרש - ישראל שומעים חרפתם מן המחרפי' ואינם משיבים ולמה כי לך הוחלתי שתגאלני ותושיעני מהם:

נקודות להתבוננות:

[א] עיין ליקו"ה עירובי תחומין הלכה ו' אות ט' בביאור הפסוק "ואהי כאיש אשר לא שומע ואין בפיו תוכחות" וכל הקשרו הרחב לתורה על פי הכלל החמישי.

מתוך קשרי הפסוקים ועל פי הכלל החמישי מבואר שחסרון התמימות (אין מתום בברשי) וכל פצעי הנפש באים בגלל העוונות, ואם כן מבואר שחסרון התמימות מביא את האדם למכשול והמכשול גורר בעקבותיו עוד חכמות פסולות וברמזי הפסוקים מבואר כיצד האדם יכול לצאת מתוך הסבך.

[ב] ועיין לעיל בהערות על המדרש רבה שעולה מכפרת על הרהור הלב, ועיין בליקו"ה עירובי תחומין על הקשר בין אזמרה ואיה, ומובן מתוך הפסוקים שמה שמוזכר בתורה רפ"ב שהאדם רואה את כל הפגמים שבעצמו ואפילו את הפגמים שבמעשים הטובים שלו "והוא רואה שהוא גם כן מלא פצעים ואין בו מתום" היינו חסרון התמימות ודוק.

[ג] מלשון הפסוקים מבואר שצעקת איה (שכוללת בתוכה את כל התיאורים על החושך שנופל על האדם בעת הספקות) היא כעין שאלה שהאדם שואל, כמו קושיה של החלל הפנוי, והאדם מחכה לתשובה על השאלה הזאת (לא בקינטור אלא בגעגוע) ודוד המלך אומר "אתה תענה ה' אלוקי" שה' כביכול עונה תשובה, וזה בחינת התשובה שרבינו מזכיר בתורה ודוק.

[ד] ויש להתבונן לפי קשרי התורה מי הם אותם 'קרובים' אשר בעת צרה אינם עומדים לעזרת האדם.

ונוגה לו סביב

בתחילת ספר יחזקאל (פרק א) מובאת הנבואה הראשונה שהתנבא יחזקאל הנביא בבבל, שם ראה את מראה המרכבה וכל מאורעות הגלויות של ארבעת המלכויות, וזלשה"כ:

א. ויהי בשלשים שנה ברכיעי בחמשה לחדש ואני בתוך הגולה על נהר כבר נפתחו השמים ואראה מראות אלהים: ב. בחמשה לחדש היא השנה החמישית לגלות המלך יויכין: ג. היה הנה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי הפהן בארץ פשדים על נהר כבר ותהי

עָלוּ שֵׁם יְהוָה: ה. וַאֲרָא וְהִנֵּה רוּחַ סְעָרָה בָּאָה מִן הַצָּפוֹן עָנָן גָּדוֹל וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת וְנִגְהָ לֹּו סָבִיב וּמִתּוֹכָהּ פְּעִיץ הַחֹשֶׁמֶל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ: ה. וּמִתּוֹכָהּ דְמוּת אַרְבַּע חַיּוֹת וְזֶה מֵרְאִיָּהֶן דְמוּת אָדָם לְהִנֵּה: ו. וְאַרְבַּעַת פְּנִים לְאַחַת וְאַרְבַּע פְּנִים לְאַחַת לָהֶם: ז. וְרִגְלֵיהֶם רִגְלֵי יִשְׂרָאֵל וְכַף רִגְלֵיהֶם כְּכַף רִגְלֵי עֲגֹל וְנִצְצִים כְּעֵיץ נְחֹשֶׁת קָלִיל: ח. וַיְדוּ (וַיְדִי) אָדָם מִתַּחַת כְּנַפְיָהֶם עַל אַרְבַּעַת רַבְעֵיהֶם וּפְנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם לְאַרְבַּעַתָּם: ט. חִבְרַת אִשָּׁה אֶל אַחֹתָהּ כְּנַפְיָהֶם לֹא יִסְבוּ בְלִבְתָּן אִישׁ אֶל עֵבֶר פְּנֵיו יִלְכוּ: י. וְדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי אֲרִיָּה אֶל הַיָּמִין לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי שׁוֹר מִהַשְּׂמֹאֹל לְאַרְבַּעַתָּן וּפְנֵי נֶשֶׁר לְאַרְבַּעַתָּן: יא. וּפְנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פְּרָדוֹת מְלֻמְעָלָה לְאִישׁ שְׁתֵּים חִבְרוֹת אִישׁ וּשְׁתֵּים מְכַסּוֹת אֶת גּוֹיֵתֵיהֶנָּה: יב. וְאִישׁ אֶל עֵבֶר פְּנֵיו יִלְכוּ אֶל אֲשֶׁר יִהְיֶה שָׁמָּה הָרוּחַ לְלַכֵּת יִלְכוּ לֹא יִסְבוּ בְלִבְתָּן: יג. וְדְמוּת חַיּוֹת מֵרְאִיָּהֶם כְּגַחְלֵי אֵשׁ בְּעֶרְוֹת כְּמֵרְאָה הַלְפָדִים הִיא מִתְהַלְכֶת בֵּין חַיּוֹת וְנִגְהָ לְאֵשׁ וּמִן הָאֵשׁ יֵצֵא בָרָק: יד. וְהַחַיּוֹת רָצוּא וְשׁוֹב כְּמֵרְאָה הַבְּזָק:

ופירוש רש"י:

א. ויהי בשלשים שנה - סתם הנביא דבריו ולא פי' שמו מי הוא ולא פירש למנין מה מנה לפיכך הפסיקה רוח הקודש את דבריו בשני מקראות הסמוכין לזה ללמד מי הוא הנביא וללמד למנין מה מנה שנאמר בחמשה לחודש היא השנה החמישית וגו' אין אלה דברי הנביא שהרי כבר אמר שבחמשה לחדש היה עומד ועוד שמתחלה אמר נבואתו בל' עצמו ואני בתוך הגולה ואראה מראות אלהים וכן בסוף וארא והנה רוח סערה וגו' ואלו שני מקראות מפסיקין דבריו כאילו אחר מדבר עליו היה דבר א' אל יחזקאל ותהי עליו שם יד ה'. ואני בתוך הגולה - כלומר חוץ לארץ ישראל. על נהר כבר - שם הנהר. מראות אלהים - על שם שלא היה רואה באספקלריא מאירה קורא אותה מראות אלהים כעין חלום ולא ממש וכל הנביאים אף הם מתוך אספקלריא שאינה מאירה ראו חוץ ממש רבינו הוא שנאמר וביד הנביאי' אדמו' (הושע י"ב):

ב. היא השנה החמישית לגלות המלך יויבין - נמצינו למדין ששלשים שנה שמנה לתחלת היוכל מנה שהיוכל האחרון התחיל בתחלת י"ח ליאשיהו היא השנה שמצא חלקיהו את הספר (מלכים ב' כ"ב) וכן שנינו בסדר עולם שהיא היתה תחלת היוכל יאשיהו מלך ל"א שנה צא מהן י"ז שעברו כבר נשתיירו י"ד שנה יהויקים מלך י"א שנה הרי עשרים וחמש ויכניה בנו לא מלך אלא ג' חדשים וגלה ושנה שניבא יחזקאל היתה חמישית לגלותו הרי שנת שלשים ביוכל וכן מצינו בסוף נבואתו שנתן סימן

למנין היובל שנאמר ויהי בכ"ה שנה לגלותנו בראש השנה בעשור לחדש (יחזקאל ב')
ואמרו רבותינו איזהו שנה שראש השנה שלה בעשור לחדש הוי אומר זו שנת היובל:

ג. היה היה דבר ה' - אמרו רבותינו היה כבר לפי שאין השכינה שור' על נביא בחוצה
לארץ אלא ע"י ששרתה עליו תחלה בארץ ושנינו כברייא דמכילתא בן אדם עמוד
על רגלך (יחזקאל י"ב) הוא היה תחלת הספר אלא שאין מוקדם ומאוחר ויש אומרים בן
אדם חוד חידה (יחזקאל י"ז) הוא תחלת הספר ואומר אני שאותה נבואה נאמרה לו קודם
שגלו שהיא ראויה ליאמר לו בארץ שאין מפורש בה גולה והיא נכרת תחלת שליחתו
אליהם ויונתן אף הוא כך תירגם מהוי הוי פתגם נבואה מן קדם ה' עם יחזקאל בר בוזי
כהנא בארעא דישראל תב תניינות אתמלל עמיה במדינת ארעא כשדאי ויחזקאל גלה
עם החרש והמסגר שגלו עם יהויכין. יד ה' - כל לשון יד האמורה בספר זה ובכל לשון
נבואה אינה אלא לשון תוקף שהנבואה תוקפת על כרחו כאד' משתגע דיישטרי"צא
בלע"ו:

ד. והנה רוח סערה באה מן הצפון - היא מרכבת כסא כבוד השכינה כמה שנאמר
בענין ולפי שבאה בחימה להשחית את ישראל לכך נדמית לרוח סערה וענן. באה
מן הצפון - חוזרת היתה מארץ כשדים שהיא בצפון שנאמר מצפון תפתח הרעה
(ירמ' א') ולמה הלכה שם כדי לכבוש את כל העולם תחת נבוכדנצר שלא יאמרו
הבבליים ביד אומה שפלה מסר את בניו שכשדים אומה שפלה היו שנאמר זה העם
לא היה (ישעיה כ"ג) כך דרשו רבותינו במסכת חגיגה. ונגה לו - לענן סביבו מבחוץ
רמוז הוא שעתידין ישראל ליגאל משם. בעין החשמל - חשמל מלאך ששמו כך
וכעין גוון שלו ראה מתוך האש וכך אמרו רבותינו מעשה בתינוק אחד שהיה דורש
במעשה מרכב' והיה מבין בחשמל ויצאה אש מחשמל ואכלתו ועוד אמרו כי המלה
מורכבת באמרם מאי חשמל א"ר יהודה חיות אש ממללות במתניתא תנא עתים
חשות ועתים ממללות בשעה שהדבור יוצא מפי הקב"ה חשות בשעה שאין הדבור
יוצא מפי הקב"ה ממללות כלומ' משבחות ומהללות את השם ויתכן שיהא חשמל
שם העין שהוא קרוב לעין האש כי אמר חשמל מתוך האש ואמר כעין חשמל כמראה
אש בית לה סביב ממראה מתניו ולמעלה ואמר במראה השניה וממתניו ולמעלה
כמראה זוהר כעין החשמל:

ה. ומתוכה - של אות' האש ראיתי כעין חשמל הנראה מתוך האש ולא נודע מהו
ומדרש שדרשו בו רבותינו חיות אש ממללות אינו מיושב על הענין. דמות אדם להנה

- יש לתמוה שהרי אף דמות שור ואריה ונשר להנה ונראה בעיני לפי שזה אב לכולם קילם הנביא את המרכבה בו והוא דמות פרצופו של יעקב אבינו:

ו. וארבעה פנים לאחת - לאחת זו לפרצוף האדם לבדה היו ארבעה פנים וכן לאריה ולנשר ולשור הרי שש עשרה לחיה וכן לכל חיה וחיה וארבע כנפים לכל אחד מן הפנים הרי ששים וארבע כנפי' לחיה והוא שתרגם יונתן מאתן וחמשי'ן ושיתא גפין':

ומובא בגמרא על מראה זה (חגיגה דף יג:):

וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון ענן גדול ואש מתלקחת ונוגה לו סביב ומתוכה כעין החשמל מתוך האש, להיכן אזל, אמר רב יהודה אמר רב שהלך לכבוש את כל העולם כולו תחת נבוכדנצר הרשע, וכל כך למה שלא יאמרו אומות העולם ביד אומה שפלה מסר הקדוש ברוך הוא את בניו, אמר הקדוש ברוך הוא מי גרם לי שאהיה שמש לעובדי פסילים עונותיהן של ישראל הן גרמו לי.

וארא החיות והנה אופן אחד בארץ אצל החיות אמר רבי אלעזר מלאך אחד שהוא עומד בארץ וראשו מגיע אצל החיות במתניתא, תנא סנדלפון שמו הגבוה מחברו מהלך חמש מאות שנה ועומד אחורי המרכבה וקושר כתרים לקונו, איני והכתיב ברוך כבוד ה' ממקומו מכלל המקומו ליכא דידע ליה דאמר שם אתגא ואזל ויתיב ברישיה.

אמר רבא כל שראה יחזקאל ראה ישעיה למה יחזקאל דומה לבן כפר שראה את המלך ולמה ישעיה דומה לבן כרך שראה את המלך.

ופירש רש"י:

מן הצפון - מכבל, שהוא בצפון, שנאמר מצפון תפתח הרעה (ירמיהו א): מאי בעיא התם - למה הלכה לבבל: ראה ישעיה - כששרתה עליו רוח הקדש, כמה שנאמר ואראה את ה' יושב על כסא רם ונשא וגו' (ישעיהו ו) אלא שלא חש לפרש את הכל, שהיה בן מלכים וגדל בפלטין, ובן כרך הרואה את המלך אינו נבהל ואינו תמה, ואינו חש לספר:

ומובא בתיקו"ז (דף לו.) שבמראה יחזקאל ראה ארבעה קליפות הרמוזות בפסוק הראשון של 'בראשית':

אמר רבי אלעזר, אבא, ואמאי אסיר לאסתכלא בקשת, אמר ליה רבי שמעון, ברי בגין אינון קליפין דמתלבשין ביה ודאינון ביה, דאינון רוח סערה ענן גדול ואש מתלקחת

ונוגה לו סביב, ודא איהו דחזא יחזקאל עליו השלום, דאמר וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון, דא קו תהו קליפא ירוקא דאגוזא קו ירוק, ענן גדול קליפה תניינא חוורא דאגוזא, ודא בהו, ואש מתלקחת קליפה תליתאה דאגוזא ודא חשך, ונוגה לו סביב דא קליפה רביעאה דאגוזא, דאיהי אתאחדא במוחא, ומתוכם כעין החשמל דא מוחא דאגוזא.

וכתב בשערי אורה:

דע כי שבעים השרים נתנו להם ארבעה ראשים להצר לישראל, ובשעה שהם חוטאים, אותן ארבעה ראשים נכנסים באמצע ומבדילים בין יהו"ה ובין ישראל, ובשעה שהם עומדים באמצע הרי ישראל לביזה ולקלם לחרפה ולשממה ביד כל שאר האומות. והנה כל הצינורות שהיו באים לישראל מכל הטובות הנשפעות משם יהו"ה, הרי כולם נשחתות ושופכות אל ארצות שרי האומות.

ועל זה צעק שלמה המלך עליו השלום ואמר: "תחת שלש רגזה ארץ תחת עבד כי ימלוך" (משלי ל, כא), אלו הם השרים העליונים שלוקחים השפע מן הצינורות שבאים לישראל שנשתברו ושופכים להם, והרי הם מלכים במקום ישראל. "ונבל כי ישבע לחם", אלו הן העובדי גילולים של שבעים שרים שהם שבעים ודשנים מרוב הטובה הבאה להם מן השרים שלהם מן השפע הגדול שהיה בא לישראל ונשתברו הצינורות יקבלו השרים אותו השפע.

וכשהשרים של האומות מלאים מטובתן של ישראל אז האומות שלהן עשירים ונשפעים מלאים כל טוב, ולפיכך תמצא ששרי האומות מצפים אימתי יחטאו ישראל ויכנסו שרי האומות בין יהו"ה ובין ישראל, ויקבלו הם השפע שהיה בא לישראל מאת יהו"ה. ועל זה אמר הנביא: הן לא קצרה יד י"י מהושיע ולא כבדה אזנו משמוע כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם (ישעיהו כט, ב).

ולפיכך אמר: 'כל הגוים סבבוני בשם יהו"ה כי אמילם'. ומהו לשון אמילם? דע שאותן הארבעה ראשים שנתנו אל שבעים השרים להצר ולהרע לישראל ולהכנס בין ישראל ובין יהו"ה כשישראל חוטאים, אותם הארבעה ראשים נקראים ארבע קליפות, ונקראות ערלה בכל מקום, אלו הארבע קליפות השלוש מהן קשות עד מאוד, והקליפה הרביעית הסמוכה לשם יהו"ה דקה.

ולפיכך אמר יחזקאל במעשה מרכבה, כשהיו ישראל בגולה: דעו ישראל כי הד' הקליפות הקשות אני רואה אותן שמבדילות ביניכם ובין יהו"ה, לפיכך אתם בגלות בבל. כיצד? בתחילה אמר: נפתחו השמים ואראה מראות אלהים (יחזקאל א, א), ואחר כך פירש ואמר כי מראות אלהים שראה, לא ראה אותן מיד אבל ראה קודם לכן אלו הקליפות מפסיקות בינו ובין מראות אלהים, ומשום הכי פירש ואמר: וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון, הרי קליפה אחת; חזר ואמר 'ענן גדול', הרי קליפה שנייה; 'ואש מתלקחת', הרי קליפה שלישית; 'ונוגה לו סביב' הרי קליפה רביעית הדקה שאמרנו. ואחר כך התחיל לומר סוד ה', ואמר: ומתוכה כעין החשמל, ובסוף פירש ואמר: הוא מראה דמות כבוד יהו"ה. הרי לך אלו הארבע קליפות הן מפסיקות בין ישראל ובין יהו"ה.

ואלו הן הנקראים ערלה, ולפיכך אמר הכתוב: כי כל הגוים ערלים (ירמיהו ט, כה). מה עשה י"י יתברך? אמר לאברהם: אברהם בני, התהלך לפני והיה תמים (בראשית יז, א). אמר לפניו: ריבון העולמים, והיאך אעמוד לפניך תמים? אמר לו: בשעה שתכרות הערלה שבנופך, שהיא חלק הגוים הנקראים ערלים. ולפיכך אמר: כל ערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה הנפש ההיא (שם יד).

וכתב בספר טעמי המצוות פרשת בראשית:

כי כבר ידעת שכל הס"א נכלל בד' קליפות אלו, הג' שהם ג' שני ערלה שם הוא טומאת מעשה העבירות, ובקליפת נוגה תליין טומאת המחשבה.

ועוד כתב שם בפרשת ואתחנן:

דע שג' קליפות הם סביב לקדושה, ורביעית שהוא נוגה פעם קודש ופעם חול וחוזר לקליפה ונעשה ד' דכתיב ונוגה לו סביב שהוא סביב הקדושה, וממנה בחי' גרים שלפעמים נומה לקדושה ופעמים מתהפכת לטומאה.

ואונקלס היה מבחי' נוגה ורצה לתקן אותה, ותיקן תרגום שהוא ממדתה לכללה עם הקדושה, לכן ביום ו' שמתחיל הקדושה ליכנס ראוי לקרוא הפ' שמו"ת ולא ביום ה' ובשבת. וכיון שרואים הקליפות שעלתה קליפת נוגה בקדושה, רוצים גם הם לעלות בקדושה אחריה, ונכנס שבת ונופלים לנוקבא דתהומא רבא, וזהו יתפרדו כל פועלי אוז, פי' שמתפרדים נוגה לקדושה והם לטומאה.

ובעניין הקשר בין קליפת נוגה ללשון תרגום מובא בספר הליקוטים לאריז"ל (פרשת נח - פסוק א):

קליפה הרביעית הדבוקה עם הקדושה הנק' נוגה, שהיא חציה מהקדושה וחציה מהקליפה, וכשגוברת הקליפה נעשית כולה חצונים, ובקדושה להיפך. ואונקלוס הגר היתה נשמתו מן הקליפה הזאת. וז"ס שנים מקרא ואחד תרגום. ואחר חצות, שאז ממשלת נוגה סותם האור דק.

ואיה השׁה לעולה

אחד הפסוקים המרכזיים בתורה, לקוח מפרשת העקידה, ובשל מרכזיות הפרשה והקשרה לתורה, הבאנו את כל פסוקי פרשת העקידה עם פירוש רש"י לתועלת המעיינים, וזלשה"כ (בראשית פרק כב):

א. ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני: ב. ויאמר קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק ולך לך אל ארץ המריה והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר אליך: ג. וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמרו ויקח את שני נעריו אתו ואת יצחק בנו ויבקע עצי עלה ויקם וילך אל המקום אשר אמר לו האלהים: ד. ביום השלישי וישא אברהם את עיניו וירא את המקום מרחק: ה. ויאמר אברהם אל נעריו שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה ונשובה אליכם: ו. ויקח אברהם את עצי העלה וישם על יצחק בנו ויקח בידו את האש ואת המאכלת וילכו שניהם יחדו: ז. ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר בני ויאמר הנה האש והעצים ואיה השׁה לעלה: ח. ויאמר אברהם אלהים יראה לו השׁה לעלה בני וילכו שניהם יחדו: ט. ויבאו אל המקום אשר אמר לו האלהים ויבן שם אברהם את המזבח ויערף את העצים ויעקד את יצחק בנו וישם אתו על המזבח ממעל לעצים: י. וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחט את בנו: יא. ויקרא אליו מלאך ה' מן השמים ויאמר אברהם ויאמר הנני: יב. ויאמר אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני: יג. וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו וילך אברהם ויקח את האיל ויעלהו לעלה תחת בנו: יד. ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה אשר יאמר היום בהר ה' יראה: טו.

וַיִּקְרָא מִלְאֲךָ ה' אֶל אַבְרָהָם שְׁנֵית מִן הַשָּׁמַיִם: טו. וַיֹּאמֶר בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נָאִם ה' כִּי יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת הַדְּבָר הַזֶּה וְלֹא חִשַּׁבְתָּ אֶת בְּנֶךָ אֶת יְחִידְךָ: יז. כִּי בָרַךְ אֶבְרָכָד וְהִרְבֵּה אֲרָבָה אֶת זֶרְעֶךָ כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכַחֲלוֹל אֲשֶׁר עַל שֵׁפֶת הַיָּם וַיִּרְשׁ זֶרְעֶךָ אֶת שְׁעַר אֵיבָיו: יח. וְהִתְבָּרְכוּ בְּזֶרְעֶךָ כָּל גֹּזְיֵי הָאָרֶץ עַקֵּב אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ בְּקִלִּי יט. וַיָּשָׁב אַבְרָהָם אֶל נַעֲרָיו וַיִּקְמוּ וַיֵּלְכוּ יַחְדָּו אֶל בְּאֵר שֶׁבַע וַיָּשָׁב אַבְרָהָם בְּבֵאֵר שֶׁבַע:

ופירש רש"י:

א. אחר הדברים האלה - יש מרבותינו אומרים (סנהדרין פט) אחר דבריו של שטן שהיה מקטרג ואומר מכל סעודה שעשה אברהם לא הקריב לפניך פר אחד או איל אחד אמר לו כלום עשה אלא בשביל בנו אילו הייתי אומר לו זבח אותו לפני לא היה מעכב וי"א אחר דבריו של ישמעאל שהיה מתפאר על יצחק שמל בן י"ג שנה ולא מיחה אמר לו יצחק באבר אחד אתה מיראני אילו אמר לי הקב"ה זבח עצמך לפני לא הייתי מעכב: הנני - כך היא ענייתם של חסידים לשון ענוה הוא ולשון זימון.

ב. קח נא - אין נא אלא לשון בקשה אמר לו בבקשה ממך עמוד לי בזה הנסיון שלא יאמרו הראשונות לא היה בהן ממש (סנהדרין פט): את בנך - אמר לו שני בנים יש לי אמר לו את יחידך אמר לו זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו אמר לו אשר אהבת אמר לו שניהם אני אוהב אמר לו את יצחק. ולמה לא גילה לו מתחלה שלא לערכבו פתאום ותזוה דעתו עליו ותטרף וכדי לחבב עליו את המצוה וליתן לו שכר על כל דבור ודבור: ארץ המוריה - ירושלים וכן בדברי הימים (ב ג) לכנות את בית ה' בירושלים בהר המוריה. ורבותינו פירשו על שם שמשם הוראה יוצאה לישראל. ואונקלוס תרגמו על שם עבודת הקטורת שיש בו מור נרד ושאר בשמים: והעלהו - לא אמר לו שחטוהו לפי שלא היה הפן הקב"ה לשחטו אלא להעלהו להר לעשותו עולה ומשהעלהו אמר לו הורידהו: אחד תהרים - הקב"ה מתהא הצדיקים (ס"א משהא לצדיקים) ואח"כ מגלה להם וכל זה כדי להרבות שכרן וכן (לעיל יב) הארץ אשר אראך וכן ביונה (יונה ג) וקרא אליה את הקריאה:

ג. וישבם - נזדרו למצוה (פסחים ד): ויחבש - הוא בעצמו ולא צוה לאחד מעבדיו שהאהבה מקלקלת השורה: את שני נערי - (ב"ר) ישמעאל ואליעזר שאין אדם חשוב רשאי לצאת לדרך בלא ב' אנשים שאם יצטרך האחד לנקבו ויתרחק יהיה השני עמו: ויבקע - תרגומו וצלה כמו (ש"ב יח) וצלחו הירדן לשון ביקוע סינדר"א בלעז (שפאלמען):

ה. ביום השלישי - למה איחר מלהראותו מיד כדי שלא יאמרו הממו וערבבו פתאום וטרד דעתו ואילו היה לו שהות להמלך אל לבו לא היה עושה: וירא את המקום - ראה ענן קשור על ההר:

ה. עד כה - כלומר דרך מועט למקום אשר לפנינו. ומדרש אנגדה אראה היכן הוא מה שאמר לי המקום כה יהיה זרעך: ונשובה - נתנבא שישובו שניהם:

ו. המאכלת - סכין על שם שאוכלת את הבשר כמה דתימא (דברים לב) וחרבי תאכל בשר ושמכשרת בשר לאכילה. ד"א זאת נקראת מאכלת על שם שישראל אוכלים מתן שכרה: וילכו שניהם יחדיו - אברהם שהיה יודע שהולך לשחוט את בנו היה הולך ברצון ושמחה כיצחק שלא היה מרגיש בדבר:

ה. יראה לו השה - כלומר יראה ויבחר לו השה ואם אין שה לעולה בני. ואע"פ שהבין יצחק שהוא הולך להשחט וילכו שניהם יחדו בלב שוה:

ז. ויעקד - (שבת נד) ידיו ורגליו מאחוריו הידים והרגלים ביחד היא עקידה והוא לשון עוקדים שהיו קרסוליהם לבנים מקום שעוקדין אותן בו היה ניכר:

י. אברהם אברהם - לשון חבה הוא שכוּפּל את שמו:

יב. אל תשלח - לשחוט אמר לו אם כן לחנם באתי לכאן אעשה בו חבלה ואוציא ממנו מעט דם א"ל אל תעש לו מאומה אל תעש בו מום: כי עתה ידעתי - א"ר אבא א"ל אברהם אפרש לפניך את שיחתי אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע וחזרת ואמרת קח נא את בנך עכשיו אתה אומר לי אל תשלח ידך אל הנער אמר לו הקב"ה לא אחלל בריתי ומוצא שפתי לא אשנה כשאמרתי לך קח מוצא שפתי לא אשנה לא אמרתי לך שחטוהו אלא העלהו אסקתיה אחתיה: כי עתה ידעתי - מעתה יש לי מה להשיב לשמן ולאומות התמהים מה היא חבתי אצלך יש לי פתחון פה עכשיו שרואים כי ירא אלהים אתה:

יג. והנה איל - מוכן היה לכך מששת ימי בראשית: אחר - אחרי שאמר לו המלאך אל תשלח ידך ראהו כשהוא נאחו והוא שמתרגמינן וזקף אברהם עינוהי בתר אלין (ס"א) ולפי האגדה אחר כל דברי המלאך והשכינה ואחר מענותיו של אברהם): בסבך - אילן: בקרניו - שהיה רץ אצל אברהם והשמן סובכו ומערבבו באילנות: תחת בנו - מאחר שכתוב ויעלהו לעולה לא חסר המקרא כלום מהו תחת בנו על כל עבודה שעשה ממנו היה מתפלל

ואומר יה"ר שתהא זו כאלו היא עשויה בכני כאלו בני שחוט כאלו דמו זרוק כאלו בני מופשט כאלו הוא נקטר ונעשה דשן:

י. ה' יראה - פשוטו כתרגומו ה' יבחר ויראה לו את המקום הזה להשרות בו שכינתו ולהקריב כאן קרבנות: אשר יאמר היום - שיאמרו לימי הדורות עליו בהר זה יראה הקב"ה לעמו: היום - הימים העתידין כמו עד היום הזה שבכל המקרא שכל הדורות הבאים הקוראים את המקרא הזה אומרים עד היום הזה על היום שעומדים בו. ומ"א ה' יראה עקידה זו לסלוח לישראל בכל שנה ולהצילם מן הפורענות כדי שיאמר היום הזה בכל הדורות הבאים בהר ה' יראה אפרו של יצחק צבור ועומד לכפרה:
י. ברך אברכך - אחת לאב ואחת לבן: והרבה ארבה - אחת לאב ואחת לבן:

נקודות להתבוננות:

- כל מעשה העקידה מרובה בקשרים ורמזים ועל כן נציין כמה מהם ולא את כולם.
- א] בתורה מבואר שהדרך היא חלק ממהלך הספיקות וכאן כל המעשה נעשה בתוך הדרך ומצוין כמה פעמים עניין ההליכה.
- ב] הנה האש והעצים - העצים מקושרים לב' העצים המוזכרים בתורה, עץ הדעת ועץ החיים.
- ג] הר המוריה הוא המקום שעליו עתיד להיבנות ההיכל אשר שם כולו אומר כבוד.
- ד] סבך קרני האיל הם כעין הסתבכות השכל והלב בסיבובי ועיקומי הספקות.

בראשית ברא תיש

איתא בתיקוני זהר תיקונים אחרונים תיקון תניינא (דף קלט.):

בראשית ברא אלקים, בראשית בר"א תי"ש, דא אילו דיצחק. בראשית תמן א"ש לעולה דיצחק, וזוא דמלה (ועל אלין תלת גלגולין אתמר מה יפו פעמים בנעלים בת נדיב וזאת לפנים דא אימא עלאה עלמא דאתי דא לגביה צריך חליצה והדא

הוא דכתיב (שמות ג') של נעליך וגומר ואם לאו לית לון רשו לרווחא רמתאה לסלקא לעלמא דאתי ובגין דאיהי יום הכפורים אסור בנעילת הסנדל) הנה האש והעצים ואיה השה לעולה, נפק קלא ואמר משית יומי בראשית אתברי לעקדה דיצחק בגין דלא אית קרבן דבטיל מותנא כעקדה דיצחק, דאתמר ביה ויעקוד את יצחק בנו, אתקשר מדת הדין ואתעקד לעילא, ולא הוה ליה רשו לקרבא לכי דינא רברבא דאיהו גבורה, לתבעא דינא, ועקדה דנא מועילה לגלותא, דהוה עתיד לאתקמלא משיח בן יוסף, וקלא נפיק מההוא זמנא ואל תעש לו מאומה, בגין דאתגברו רחמי על דינא, ורזא דמלה (תהלים צ"ה) הושיעה לו ימינו, ולבתר זרוע קדשו, דגבר ימינא על שמאלא:

כד אתגבר טפה דדכורא על טפה דנוקבא איהו בן, רחמי איהו ודאי, אבל כד אתגבר טפה דנוקבא על דכורא, בת איהי ודינא איהי, ורזא דמלה דכורא שליט על נוקבא גרים דשליט ימינא על שמאלא, ויפקון ישראל ברחמי ולא כדינא, ודא איהו כי גבר עלינו חסדו, ורזא דמלה כטרם יבא חבל לה והמליטה זכר:

ובשמא דקודשא בריך הוא, יקו"ק רחמי, אדנ"י דינא, כד שליט יקו"ק על אדנ"י יאקדונק"י רחמי איהו, וכד שליט אדנ"י על יקו"ק אידהנוי"ה דינא איהו, ורזא דמלה אדנ"י ה' בחזק יבא, בתקיפו דדינא, ובדא עקדה דיצחק דאתעקד קמי אבוי, ומסר גרמיה למיתה בגין דישויב משיח וישראל דלא ימותון, ולא עוד אלא דאפילו אי ישראל להוו עברין בגלותא, על שפיכות דמים וגלוי עריות ועבודה זרה, זכות אבהן יגן עליהון משריפה הרג וחנק, בגין דאברהם נתנסה בנורא, ויצחק בסכינא, ויעקב בגלותא, זכות אבהן יהא מגין עליהון:

ועוד נסיונא דתלת אבהן מעידין, דלא עבר אדם דאיהו ישראל על תלת פקודין אלין, דמני לון קודשא בריך הוא, הדא הוא דכתיב (בראשית ב') ויצו ה' אלקי"ם על האדם, ויצו דא עבודה זרה, לאמר דא גלוי עריות, על האדם דא שפיכות דמים, דנשמתא דאדם עאלת בגלגולא דאברהם, ואם איהו עבר עבודה זרה, כד עאל בנורא הוה אתוקד, הדא הוא דכתיב (דברים ז') פסילי אלהיהם תשרפון באש, דאש אית ליה תלת גוונין, חוור וירוק ואוכם, ורביעאה תכלת, ואינון דבקין בנחלת דאיהו סומקא הא חמשה, כחושבן ה' (חמש) דאיהי אמונה דקודשא בריך הוא דאיהו ו', דאתלבש בחמש גוונין ונהיר בהון, וביה סלקין גוונין דאינון כלילן בה, והיא סליקת בהון לגבי ו', הדא הוא דכתיב (ויקרא ו') היא העלה, וכד סלקין תריז דאינון ו' ה' בקרבנא, נחתין תריז מלעילא דאינון י"ק ומתקרבין אתוון ומתייחדין ומתקשרין דא בדא, ודא איהו

רזא דקרנבנא, ורזא דמלה והנה מלאכי אלקי"ם עלים ויורדים בו, סלקין תרין באשא, ונחתין תרין, ואשתזב אברהם בשמא דיקו"ק, דאף על גב דאית ארבע מלאכים דאינון ממנן דשמא קדישא, לא בעי קודשא בריך הוא לאשתדלא באברהם לשזבא ליה אלא איהו ממש, בגין דקני על שמיה, וביה אתלבן אדם הראשון דאיהו ישראל, דלא עבר על ויצו דאיהו עבודה זרה.

לכתר אתלכש ביצחק ואצטריף ואמר ואל תעש לו מאומה, דההוא דאצטריף ביה לא עבד מדעם, דלא עבר על שפיכות דמים, וכן יעקב אתגלגל ביה, כד נחת לגלותא דמצרים (דחוצה לארץ) דרחיל דלא הוה סליק, בההוא זמנא אמר ליה קודשא בריך הוא אל תירא מרדה מצרימה וגומר, אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה:

תרגום הזהר:

בראשית ברא אלהי"ם, בראשית בר"א תי"ש, זה אילו של יצחק. בראשית שם א"ש לעולה של יצחק, וסוד הדבר - הנה האש והעצים ואיה השה לעלה. יצא קול ואמר, מששת ימי בראשית נברא לעקדת יצחק. משום שאין קרבן שמבטל מגפה כעקדת יצחק, שנאמר בו ויעקד את יצחק בנו, נקשרה מדת הדין (מלאך המות) ונעקד למעלה, ולא היה לו רשות לקרב לבית דין הגדול, שהוא גבורה, לתבוע דין, והעקדה של כאן מועילה לגלות, שהיה עתיד לההרג משיח בן יוסף, וקול יצא מאותו זמן אל תעש לו מאומה, משום שהתגברו רחמים על דין, וסוד הדבר - הושיעה לו ימינו, ואחר כך זרוע קדשו, שגברה הימין על השמאל.

כשמתגברת הטפה של הזכר על הטפה של הנקבה, הוא בן, הוא ודאי רחמים, אבל כשמתגברת טפת הנקבה על הזכר, היא בת והיא דין, וסוד הדבר - זכר ששולט על נקבה גורם ששולט הימין על השמאל, ויצאו ישראל ברחמים ולא בדין, וזהו כי גבר עלינו חסדו, וסוד הדבר - בטרם יבא חבל לה והמליטה זכר.

ובשם של הקדוש ברוך הוא, יהו"ה רחמים, אדנ"י דין, וכששולט יהו"ה על אדנ"י יאהדונה"י, הוא רחמים, וכששולט אדנ"י על יהו"ה אידהנוי"ה, הוא דין, וסוד הדבר - אדנ"י אלהי"ם בחזק יבא, בתקף הדין, ובזה עקדת יצחק שנעקד לפני אביו ומסר עצמו למיתה כדי שינצל משיח וישראל שלא ימותו, ולא עוד, אלא שאפלו אם ישראל יהיו עוברים בגלות על שפיכות דמים וגלוי עריות ועבודה זרה, זכות אבות תגן עליהם

משרפה הרג וחנק, משום שאברהם נתנסה באש ויצחק בסכין ויעקב בגלות, זכות אבות תהיה מגנה עליהם.

ועוד, הנסיון של שלשת האבות מעידים, שלא עבר אדם שהוא ישראל על שלשת המצוות הללו שצוה אותם (אותו) הקדוש ברוך הוא, זהו שכתוב ויצו יהו"ה אלהי"ם על האדם, ויצו - זו עבודה זרה, לאמר - זה גלוי עריות, על האדם - זו שפיכות דמים, שנשמתו של האדם נכנסה בגלגול של אברהם, ואם הוא עבד עבודה זרה, כשנכנס לאש היה נשרף, זהו שכתוב פסילי אלהיהם תשרפון באש. שלאש יש שלשה גונים, לכן ירק ושחר, והרביעי תכלת, והם דבקים בנחלת שהיא אדמה, הרי חמשה, כחשבון ה' (חמש), שהיא אמונת הקדוש ברוך הוא שהוא ו', שהתלבש בחמשה גונים ומאיר בהם, ובו עולים הגונים שהם כלולים בה, והיא עולה בהם לו'. זהו שכתוב היא העלה, וכשעולים שנים שהם ו' ה' בקרבן, יורדים שנים מלמעלה שהם י"ה, ומתקרבות האותיות ומתיחדות ונקשרות זו עם זו, וזהו סוד הקרבן. וסוד הדבר - והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו, עולים שנים באש, ויורדים שנים, ונצל אברהם בשם של יהו"ה, שאף על גב שיש ארבעה מלאכים שהם הממונים של השם הקדוש, לא רוצה הקדוש ברוך הוא להתעסק באברהם להצילו אלא הוא ממש, משום שקנא על שמו, ובו התלבן אדם הראשון שהוא ישראל, שלא עבר על ויצו, שהוא עבודה זרה.

אחר כך התלבש ביצחק ונצרך ואמר אל תעש לו מאומה, שאותו שנצרך בו לא עשה דבר, שלא עבר על שפיכות דמים, וכן יעקב התגלגל בו כשירד לגלות מצרים (של חוץ לארץ), שפחד שלא היה עולה. באותו זמן אמר לו הקדוש ברוך הוא אל תירא מרדה מצרימה וגומר, אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה.

בהתהלכך תנחה אותך

כתיב במשלי (פרק ו):

כ. נצור בני מצות אביך ואל תפוש תורת אמןך: כא. קשרם על לך תמיד ענדם על גרגרתך: כב. בהתהלכך תנחה אתך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך: כג. כי יר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר:

ופירש במצודות דוד:

כ. מצות אביך - כי הלא בודאי חפיץ בתקנתך. תורת אמך - מה שהיא מלמדתך:

וברש"י פירש:

כב. בהתהלכך - בחיידך. תנחה אותך - כמו תנהיגך. בשכבך - בקבר. והקצות היא תשיחך - לתחיית המתים לעמוד בדיון. היא תשיחך - תליין בערך:

כג. כי נר מצוה ותורה אור - כמו שהאור מאיר לעולם תמיד כך התורה עומדת זכותה לעולם אל האד' וזכות מצוה לפי שעה כאור הנר, ד"א כי נר מצוה וגו' מצות האב הוא נר כל מי שמקיים מצות אביו כאלו נוטל נר בידו להדליק במקום חושך ואם אבד שום דבר שם הוא מוצאו לאורו, וכן מי שהוא מקיים הוראת אמו אורה היא לו וכן הוא אומר אל תמוש תורת אמך וכן הוא ודאי שמקרא זה מדבר במצות אביו ואמו דכתיב (משלי כ) מקלל אביו ואמו ידעך נרו באשון חשך ואם נר של אדם ידעך (כוחה) כשאין מקיי' מצות נמצא כשמקיים מצות מאיר נרו (ר' יוסף קרא). ודרך חיים תוכחות מוסר - תוכחות המוסר הם מטים את האדם לחיים נמצא שהם דרך החיים.

וכתב רבנו בחיי (בראשית פרק יג פסוק י) שההילוך המוזכר כאן הוא הלוך השכל:

ועל דרך השכל מלת התהלכות נזכרת אצל החכמה, כענין שכתוב (משלי ו, כב) בהתהלכך תנחה אותך, וכתיב (תהלים לט, ז) אך בצלם יתהלך איש, היא צורת הנפש השכלית, ולא נזכרה כי אם ביחידי הצדיקים, מחפשי החכמה כנח וחנוך ואברהם וכיוצא בהם.

ועוד דרשו בגמרא על פסוקים אלו (מסכת סוטה דף כא.):

את זו דרש רבי מנחם בר יוסי כי נר מצוה ותורה אור תלה הכתוב את המצוה בנר ואת התורה באור את המצוה בנר, לומר לך מה נר אינה מגינה אלא לפי שעה אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה, ואת התורה באור לומר לך מה אור מגיין לעולם אף תורה מגינה לעולם, ואומר בהתהלכך תנחה אותך וגו' בהתהלכך תנחה אותך זה העוה"ז, בשכבך תשמור עליך זו מיתה, והקיצות היא תשיחך לעתיד לבא, משל לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה ומתיירא מן הקוצים ומן הפחתים ומן הברקנים ומחיה רעה ומן הליסטיין ואינו יודע באיזה דרך מהלך נזדמנה לו אבוקה של אור ניצל מן הקוצים ומן הפחתים ומן הברקנים ועדיין מתיירא מחיה רעה ומן הליסטיין ואינו יודע

מבוא המקראות — אם יאמר לך אדם היכן אלוקיך

באיזה דרך מהלך כיון שעלה עמוד השחר ניצל מחיה רעה ומן הליסטיין ועדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך הגיע לפרשת דרכים ניצל מכולם.

ופירש רש"י:

היא תשיחך - תליין בערך את זכותך: פחתים - גומות: נודמנה לו אבוקה של אור - כך זכה לקיים מצוה ניצל ממקצת פורעניות: ועדיין מתיירא מחיה רעה ומן הליסטיין - שדרכן לילך בלילה פן יפגעו בו דכתיב תשת חושך ויהי לילה בו תרמוש כל חיתו יער (תהלים קד): הגיע עמוד השחר - ואף כאן זכה לתורה ניצל מן החטא ומן היסורין: ועדיין אינו יודע בו' - שמא יכפנו יצרו ליבטל וישיב עליו יצה"ר ופורענות: הגיע לפרשת דרכים - ושם הכיר את דרכו ואף כאן הגיע ליום המיתה ולא פירש מן התורה עד יום מותו ניצל מכולן והכי מפרש לה לקמיה:

אם יאמר לך אדם היכן אלוקיך

איתא בירושלמי (מסכת תענית פרק א דף ג.ג.):

אמר רבי חנינה בריה דרבי אבהו, בספרו של רבי מאיר מצאו כתוב, משא דומה משא רומי אלי קרא משעיר, אמר רבי יוחנן אלי קורא מפני שעיר. אמר ר' שמעון בן לקיש אלי מאיכן נודווג לי, משעיר. אמר רבי יהושע בן לוי, אם יאמר לך אדם איכן הוא אלהיך? אמור לו בכרך הגדול שבאדום. מה טעמא אלי קורא משעיר.

תני ר' שמעון בן יוחי, בכל מקום שגלו ישראל גלת השכינה עמהן, גלו למצרים וגלת השכינה עמהן, מה טעמא הנגלה נגליתי אל בית אביך בהיותם במצרים לבית פרעה. גלו לבבל וגלת שכינה עמהן, מה טעמא למענכם שלחתי בבלה, גלו למדי וגלת השכינה עמהן, מה טעמא ושמתי כסאי בעילם ואין עילם אלא מדי כמה דאת אמר ואני בשושן הבירה אשר בעילם המדינה. גלו ליוון וגלת השכינה עמהן, מה טעמא ועוררתי בניך ציון על בניך יון, גלו לרומי וגלת השכינה עמהן מה טעמא אלי קורא משעיר שומר מה מלילה, אמרו ישראל לישעיה, רבינו ישעיה מה יוצא לנו מתוך הלילה הזה, אמר להן המתינו לי עד שנשאל, כיון ששאל חזר אצלן, אמרו לו שומר

מה מליל, מה מילל שומר העולמים, אמר להן אמר שומר אתא בקר וגם לילה, אמרו לו וגם לילה?! אמר להן לא כשאתם סבורים, אלא בוקר לצדיקים ולילה לרשעים, בוקר לישראל ולילה לעכו"ם, אמרין ליה אימת? אמר לון אימת דאתון בעיי הוא בעי - אם תבעיון בעיו, אמרו לו מי מעכב? אמר להן תשובה, שובו אתיו.

נקודות להתבוננות:

[א] לפי דברי הירושלמי שאלי קורא משעיר הכוונה שמרמז לרומי, יוצא שפירוש השאלה המובאת בגמרא בשבת (עיין במקור הבא) מאי טעמא עיזי מסגא ברישא, הוא קשור לשאלה הכללית על הגלות האחרונה, שהיא רומי, למה בתחילה צריך לעבור בגלות זו לפני הגאולה השלימה.

[ב] ועוד מבואר קצת שכל הגלות של רומי היא קליפת נוגה שהיא לשון תרגום.

כד הוי בדיחא דעתיה

בסוף התורה מוזכר שבאגדה הפלאית שמובאת במסכת שבת מרומזים ונסתרים כל התורות (י' - י"ז) שנאמרו בדרך, בדברי הגמרא האלו שואל ר' זירא את ר' יהודה שאלות שנראות כדברים העוסקים בעניינים זוטרים של טבעי העולם, ור' יהודה עונה לו כביכול במטבע לשון פשוטה תשובות רגילות הצופנות בחובם דברים נסתרים. וז"ל הגמרא (שבת דף עז:):

רבי זירא אשכח לרב יהודה דהוה קאי אפיתחא דכי חמוה, וחזייה דהוה בדיחא דעתיה, ואי בעי מיניה כל חללי עלמא הוה אמר ליה. אמר ליה מאי טעמא עיזי מסגן ברישא והדר אימרי? אמר ליה כברייתו של עולם דברישא חשוכא והדר נהורא. מאי טעמא הני מכסיין והני מגליין? הני דמכסינן מינייהו מכסיין והני דלא מכסינן מינייהו מגליין. מאי טעמא גמלא זוטא גנובתיה? משום דאכל כיסי. מאי טעמא תורא אריכא גנובתיה? משום דדייר באגמי ובעי לכרכושי בקי. מאי טעמא קרנא דקמצא רכיכא? משום דדיירא בחילפי ואי קשיא נדיא ומתעוורא, דאמר שמואל האי מאן דבעי דליסמיה לקמצא לשלופינהו לקרניה. מאי טעמא האי תימרא דתרנגולתא מדלי לעילא? דדיירי אדפי ואי עייל קמרא מתעוורא.

ופירש רש"י:

כל חללי עלמא - פירוש דברים הנעשים בכל חלל העולם: מסניין בריש עדרא - מהלכות בראש העדר: ברישא חשובא - סתם עזים שחורות, סתם רחלות לבנות: מכסיין - בזנב: והני מגליין - העזים אין להם אליה: הני דמכסינן מינייהו - רחלים שאנחנו מתכסין מצמרן, גם הן מכוסות: דאבלה ביסי - קוצים, לפיכך זנבו קצר, כדי שלא ידבקו בה הקוצים: ובעי לכרכושי בקי - להבריא היתושין: קמצא - ארבה, ולי נראה קמצא [נמלה]: חילפי - ערבה: ואי קשיא נדיא ומתעוורא - ואם היתה קשה תנוד ותעקר כשתכה בעצים: ומתעוורא - יסתמו עיניה, שמראית עיניה תלויה בה, כדשמואל: תימרא דתרנגולא מידליא לעילא - רים של עין התחתון כשעוצם עינו עולה למעלה מן העליון, ובשאר כל בריה העליון שוכב על התחתון: משום דדייד אדפי - שעולה בלילות על הקרשים והקורות, צריך שיעלה התחתון על העליון מפני העשן שלא יכנס בעינו:

נקודות להתבוננות:

א] עיין בליקוטי הלכות עירובי תחומין ו' שם ביאר מוהרנ"ת על פי הכלל החמישי עוד שתי שאלות מתוך השאלות שרבינו לא ביאר.

ב] מלבד זה נותרו ב' שאלות ראשונות, והם לא נתבארו בפירוש בדברי רבינו ומוהרנ"ת, אך מבואר לכל מעיין כמה קשרים למאמר. כי השאלה הראשונה עוסקת בעיזים וכבשים שמהם בא קרבן עולה, ואחר כך מיישב שהם כברייתו של עולם, שזהו בראשית מאמר סתום, שברישא חשובא והדר נהורא, ובזה מבואר כל עניין המאמר הסתום שהוא בחינת חושך וממנו יוצאים כל המאמרות שהם בבחינת אור.

לפי השאלה השנייה עניין הזנב הוא כיסוי, והכיסוי זה ההסתרה, כמו מאמר סתום, ולכן מובן שהשאלה היא למה דווקא העיזים שמרמזים על החושך, הם אין להם שום זנב, הרי אדרבה הם צריכות להיות הכי מכוסות. ולפי זה יש לעיין בתשובת ר' יהודה. כי כל השאלות האלו נכללות בתוך תורה י"ב שהיא החלל הפנוי בעצמו שכל השאלות נמשכות משם.

ג] לפי השאלה השנייה מובן שהשאלה השלישית בעניין הזנבות של הגמל והשור, הם המשך לעניין הזנבות של העז והכבש, ועיין היטב בתורה ט"ו שם מבואר באריכות כל עניין השאלה על זנב הגמל וזנב השור.

לדקדק בלשונו

תורה י"ב תנינא – ואיה השה לעולה

גילוי הקשרים הטמונים בלשון קדשו
על ידי הדגשת המילים המקבילות
המופיעות בהטיות שונות לכל אורך התורה

אמר: בהתורה שלי יש
עמקות. ועין במה שנרשם
במקום אחר שמה שנכתב
בלשונו צריכין לדקדק בו כמו
במקרא. כי הוא חוזר בכל
פעם דבריו שנראה לכאורה
שפת יתר, והוא בכונה גדולה.
וצריכין לדקדק בו מאד.
(חיי מוהר"ן שמת)

והנה לפי גדל העמקות של כל דבור
ודבור. היה מהראוי לכתב בכל פעם ודוק
או והבן ועין היטב. וכיוצא באלו הלשונות
המורים למען שישים עין עינו שם להבין היטב.

אך ראה ראיתי. כי אם פן יהיה ההכרח לכתב כמעט אצל
כל דבור ודבור לשונות כאלו. לפי עצם ערבת מתיקת השכל והעמקות שיש בכל
ענין וכמעט בכל דבור. ועל פי רב יש עמקות גדול מאד בדבריו אשר לא יספיק שום
לשון מאלו הלשונות. על פן החדלתי את עטי. ומנעתי את עצמי מלכתב שום לשון
מלשונות הנ"ל. רק לפעמים ולעתים רחוקות נשמט מתחת הקלמוס איזה לשון כזה.
(הקדמת מוהרנ"ת לליקוטי מוהר"ן)

שרשי התורה

מג	דברים אחדים
מה	אחר - לפני
מה	אמר - מאמר
מז	בראשית - חידוש
מח	גדול
מח	דבר
מט	דע
מט	הלך - דרך
נ	הסתכל
נ	הרבה
נ	הרהור
נא	חיים
נב	כל
נג	כלל
נג	מוגיע
נד	מקום
נה	מותגלה (- נסתר)
נה	נסתר - סתום - נעלם
נו	(נעלם -) עולם
נז	נפל
נה	ספקות
נה	עיקר
נט	עלה
ס	עצמו
סא	פשוט - עקום
סא	קליפה
סא	רוח
סב	רע
סב	שואל - מבקש - בעי
סג	שם
סד	תכלית

דברים אחדים

ידוע לכל הדורך במפתן שערי הספר הקדוש 'ליקוטי מוהר"ן' עוצם דקדוק ועמקות לשונותיו. בהערה על תורה נ"ז ב'ליקוטי מוהר"ן' כתב מוהרנ"ת: **פִּי כָּל דְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים הָיוּ בְּפֶלֶם וּמִשְׁקַל גָּדוֹל, מֵה לְגִלּוֹת וּמֵה שְׁלֵא לְגִלּוֹת. וְאַפְּלוּ תִּבְּה אַחַת יִתְּרָה, תִּיה מְדַקְדֵּק עָלֶיהָ שְׁלֵא לְדַבֵּר אוֹ שְׁלֵא לְהַעֲתִיק. כְּפִי מֵה שְׁתִּיה יוֹדֵעַ עַל פִּי הַשְּׁנָתוֹ הָעֲצוּמָה, שְׂאִין צְרִיכִין לְגִלּוֹת זֹאת.**

וכבר הודיע מוהרנ"ת בהקדמה: והנה לפי גודל העמקות של כל דיבור ודיבור היה מהראוי לכתוב בכל פעם ודוק או והכן ועיין היטב, וכיוצא באלו הלשונות המורים למעיין שישים עין עיונו שם להבין היטב. אך ראה ראיתי כי אם כן יהיה ההכרח לכתוב כמעט אצל כל דיבור ודיבור לשונות כאלו, לפי עוצם עריכות מתיקות השכל והעמקות שיש בכל עניין וכמעט בכל דיבור, ועל פי רוב יש עמקות גדול מאוד בדבריו אשר לא יספיק שום לשון מאלו הלשונות. וכו'. והמעייין באמת, מי שיש לו מוח בקודקודו, יבין מאליו עמקות הדברים, שהם רחבים ועמוקים מני ים, גבוה משמים ועמוק מתהום. ומי שרוצה למעום צוף דבש אמרי נועם האלו צריך להעמיק בעין האמת בעיון גדול הדק היטב להבין הדבר על מתכונתו עד מקום שיד שכלו מנעת.

והנה, הגה"ק ראב"ר נ בהקדמת 'ביאור הליקוטים' הדגיש את הנ"ל: **כִּי כָּל תִּיבָה וְתִיבָה שִׁיצֵא מִפִּיו הַקְּדוּשׁ שֶׁל אֲדַמוֹ"ר ז"ל אוּ מִפִּי עַמּוֹ הַקְּדוּשׁ, כּוֹלֵם הָיוּ בְּפֶלֶם וּמִשְׁקַל גָּדוֹל וְנוֹרָא כְּפִי הַנִּגְלָה לוֹ בְּרֹב הַשְּׁנָתוֹ הָעֲצוּמָה. וְשֵׁם בִּיאָר בַּהֲרַחֲבָה שֶׁהַכֹּל הָרֵאשׁוֹן וְהַעִיקָרִי הַמֵּאֲפֶשֶׁר לְהַצִּיץ מִבְּעַד לְחֲרָכִים, וְלִרְאוֹת וְלִהְבִּין הַיִּטֵּב אֶת רַמְזוֹתָיו הַמְּאִירוֹת, הוּא שְׁדַבְּרָיו הַקְּדוּשִׁים מִתְּבָאִרִים מִיְּנִיָּה וְכִיָּה, תְּחִילָתוֹ מִסּוּפּוֹ וְסוּפּוֹ מִתְּחִילָתוֹ וּמֵאֲמִצְעִיתוֹ וְכו'.**

בבואנו לעיין בתורותיו הקדושות, באמצעות שימת לב למילים שבהן בחר להגדיר את הדברים נוכל להבחין באותם עניינים מקבילים הנמצאים בחלקי התורה השונים, ולראות בעליל איך ביטויים ולשונות המופיעים במקומות שונים ומפתיעים, מצביעים על הקשר והיחס שבין איברי התורה.

בקונטרס קצר זה מוצגת סקירה מעניינת של מילים המופיעות בהמיות והקשרים שונים לאורך התורה, כאשר בצורה מאירת עיניים יוכל הלומד להתבונן במיקומן בחלקי התורה השונים, ובדמיון או בהבדל של משמעות המילה בכל מקום.

לא רק שורשים זהים סומנו, אלא לעיתים גם מילים בעלות משמעות דומה המופיעות במרחבי התורה, וכן מילים והיפוכן. בכולן נוכל להתבונן, ובס"ד נוכל למצוא מסילות עמוקות ומאירות בלשונו הזהב.

הסימון בצבעים שונים נועד להדגיש את אותן משמעויות שונות ומקבילות, לעורר את לב המעיין להעמיק ולהתחדש בהבנת הדברים והתכללותם יחדיו.

נציין שישנם מילים שכיחות כגון תיבת 'כל' שבהכרח מופיעות פעמים רבות ונראה לכאורה שאי אפשר לדייק בהם, ועל כן בדרך כלל נמנענו מלצייןם. אף על פי כן, כאשר המילה עצמה מופיעה בפסוק ובמאמר חז"ל שרבינו מביא אזי חשבנו שנכון יהיה לדייק בזה והמילה הובאה.

כמובן, אין זו אלא תחילת המלאכה. בוודאי ייתכנו זוויות שונות שלאורן היה מקום לסמן מילים נוספות או באופנים שונים, ומאידך לא נמנענו מלציין ולעורר על קשרים שאינם מובנים בשלמות בהסתכלות ראשונית, כאשר גם במבט ראשון מתנוצצת ההכרה בשייכותם זה לזה. המעמיקים המטיילים בתורתו בס"ד בוודאי ימצאו בדברים הללו שערים חדשים להבנת קשרי התורה וההליכה לאורם, וזו כל מגמתנו.

מערכת 'לטייל בתורתו'.

אחר - לפני

כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ אַחַר שְׂכָלוֹ וְחַכְמָתוֹ, יוּכַל לִפְלֹ בְּמַעֲוֹתַיִם וּמְכַשׁוֹלוֹת רַבִּים, וְלִבּוֹא לְיַדִּי רַעוּת גְּדוֹלוֹת, חֶסֶם וְשָׁלוֹם.

וְאִפְלוּ בְּשִׁנּוּפֵל, חֶסֶם וְשָׁלוֹם, לְסַפְקוֹת, וַיֵּשׁ שֶׁנִּפְּלִיתוּ גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, שִׁנּוּפֵל לְסַפְקוֹת וְהִרְהוּרִים, וּמִהֲרֵהר אַחַר הַשֵּׁם יִתְפָּרֵךְ, אַף עַל פִּי כֵן הַנִּפְּלָה וְהִרְיָדָה הִיא תְּכָלִית הָעֲלִיָּה.

זוֹה בְּחִינַת תְּשׁוּבָה, כִּי זֶה עֵקֶר הַתְּשׁוּבָה, כְּשֶׁאָדָם מִבְּקִשׁ וּמִחֲפֵשׁ אַחַר כְּבוֹדוֹ יִתְפָּרֵךְ, וְרוֹאֵה בְּעֵצְמוֹ שֶׁרְחוּק מְכַבֹּדוֹ יִתְפָּרֵךְ, וּמִתְנַעֵנֵעַ וְשׂוֹאֵל וּמִצְטַעֵר אִי"ה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ, וְזוֹהוּ בְּעֵצְמוֹ תְּשׁוּבָתוֹ וְתִקּוּנוֹ כִּנ"ל, וְהֵבֵן הַיָּטֵב.

וַיֵּשׁ בְּזֶה עוֹד הִרְבֵּה דְבָרִים. כִּי כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ אוֹ כְּשֶׁהוֹלֵךְ בְּדַרְכִּים בְּרוּחָנִיּוֹת, אִזִּי הַתּוֹרָה הוֹלֵכֶת לְפָנָיו, בְּבְחִינַת (משלי ו'): "בְּהַתְּהַלֵּךְ תִּנְחָה אֶתְךָ", כִּי יֵשׁ בְּזֶה כְּמָה בְּחִינַת, כִּי כָל אֶחָד לְפִי תוֹרָתוֹ. וְלִפְנֵי כָל תּוֹרָה יֵשׁ בְּחִינַת סַפְקוֹת הַנ"ל, כְּגוֹן בְּחִדוּשֵׁי תּוֹרָה, קִדְּם שְׂמֻחַדְשֵׁינן יֵשׁ כְּמָה סַפְקוֹת וּבִלְבוּלִים, קִדְּם שְׂמֻכְרָר וּמְלַבֵּן הַדְּבָר כְּרָאוּי.

אמר - מאמר

זוֹה בְּחִינַת (אבות פרק ה'): 'בְּעֵשְׂרָה מְאֲמוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם. וְהָלֹא בְּמֵאֲמָר אֶחָד יְכוּל לְהִבְרָאוֹת, אֶלֶּא בְּשִׁבִיל שְׂכָר וְעִנְשׁ נִבְרָא בְּעֵשְׂרָה מְאֲמוֹת'. וּבְכָל מְאֲמָר וּמְאֲמָר יֵשׁ בוֹ בְּחִינַת כְּבוֹד מִיָּחָד, שֶׁהוּא שְׂרֵשׁוֹ, כִּי הַכְּבוֹד הוּא שְׂרֵשׁ הַכָּל כִּנ"ל. וְזֶה בְּחִינַת (תהלים כ"ט): "וּבְהִיכָלוֹ כָּלוּ אִמֵּר כְּבוֹד" שֶׁבְכָל מְאֲמָר מְלַבֵּשׁ בוֹ כְּבוֹדוֹ יִתְפָּרֵךְ, שְׂעַל יְדֵי זֶה נִבְרָא הָעוֹלָם, כִּי מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ' (ישעיה ו'). וְאִפְלוּ בְּעִבְרוֹת וּדְבָרִים רָעִים, חֶסֶם וְשָׁלוֹם, שֵׁשׁם אֵין כְּבוֹדוֹ יִתְפָּרֵךְ, בְּבְחִינַת (ישעיה מ"ב): "וּכְבוֹדִי לְאַחַר לֹא אֶתֵּן", שֵׁיִשׁ גְּבוּל לְהַכְּבוֹד שְׁלֹא יִתְפַּשֵּׁט לְשֵׁם, וְאַף עַל פִּי שֶׁמְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, עִם כָּל זֶה יֵשׁ גְּבוּל כְּשֶׁמִּגִּיעַ לְמְקוֹמוֹת הַנ"ל, שְׁלֹא יֵצֵא לְשֵׁם, בְּבְחִינַת: "וּכְבוֹדִי לְאַחַר לֹא אֶתֵּן" כִּנ"ל. וַיֵּשׁ גְּבוּל לְכָל כְּבוֹד וְכְבוֹד, שְׂמְלַבֵּשׁ בְּכָל מְאֲמָר וּמְאֲמָר מְעֵשְׂרָה מְאֲמוֹת כִּנ"ל, שְׁלֹא יִתְפַּשֵּׁט לְמְקוֹמוֹת הַחִיצוֹנִים כִּנ"ל.

אבל דע, כי אף על פי כן בודאי גם הם מקבלים חיות ממנו יתברך, ואפלו מקומות המטנפים או פתי עבודה זרה צריכין גם כן לקבל חיות ממנו יתברך. אך דע, כי הם מקבלים מבחינת **מאמר** סתום, שהוא בראשית **מאמר** סתום (עין הא"ג שבת קד ד"ה מס סתומה, **מאמר** סתום), שהוא כולל כל **המאמרות**, וכלם מקבלים חיות ממנו. והכבוד של **המאמר** סתום הוא סתום ונעלם בתכלית ההסתרה, ומשם הם מקבלין חיות. כי מבחינת הכבוד ו**המאמרות** המתגלים אי אפשר להם לקבל חיות משם, בבחינת: 'וכבודי לאחר לא אתן' כנ"ל, רק **מהמאמר** סתום, שהוא נסתר בתכלית ההסתרה, משם מקבלין חיות. ודבר זה אי אפשר להבין, ואסור להרהר בזה כלל.

כי איה מקום כבודו זה בחינת הכבוד עליון של **המאמר** העליון, דהינו **המאמר** סתום בראשית כנ"ל, שמשם נמשך חיות למקומות האלו.

וזה בחינת קרבן עולה, שמכפר על הרהור הלב. כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (מדרש רבה, ויקרא, פרשה ז), כמו שכתוב: "והעולה על רוחכם" שעולה מכפר הרהור.

וזה בחינות מה שמוכא בסוף תקונים (תקון תנינא דף א): 'בראשית' בר"א תי"ש, דהינו השה לעולה, שנעשה על ידי בחינת איה, שהוא בחינות בראשית **מאמר** סתום כנ"ל.

שיך לעיל; וזהו בחינות: אם **יאמר** לך אדם, היכן אלקיך **תאמר** לו: בכרך גדול של רומי' (ירושלמי תענית פרק א) שגם שם, שמלאים גלולים ועבודה זרה, גם שם מסתר הוא יתברך כנ"ל.

כי איה הוא בחינות **מאמר** סתום, שהם מקבלין חיות משם, רק שחיות הקלפות הוא מדהסתרה.

זאת התורה, וגם **מאמר** המתחיל: אלו המתפארין עצמן וכו', וכל מה שנאמר בדרך וכו', כגון הקשו וכו' הכל אחד, כי כל אלו **המאמרים** קשורים זה בזה, והם מרמזים ונסתרים בדברי רבותינו, זכרונם לברכה (שבת דף עז) בתוך האגדה הפליאה מאד, מה שישאל רבי זירא את רב יהודה בד הוי בדיחא דעתה, ואי בעי מנה כל חללי דעלמא וכו', ושאל אותו כמה שאלות, והם פליאות נשגבות מאד, כגון: מאי טעמא תורא אריכא גנובתה וכו', מאי טעמא תרנגולא מדלא עינא וכו', וכל השאלות הנאמרות שם כלם הם פליאות גדולות מאד, ושם מרמז ונסתר כל הנ"ל. ומה שמוכא לעיל

בענין שמחה ובדיחא דעתה שיך גם בן לזה, ומרמז גם בן באגדה הנ"ל, שנאמר שם בעת שהיה בדיחא דעתה.

גם מה שמוכא במאמר הזה על פסוק: "ואיה השה לעלה", מרמז באגדה הנ"ל, שנאמר שם: 'אי בעי מנה כל חללי דעלמא' זה סוד בחינת חלל הפנוי, שהוא כביכול פנוי מאלקותו יתברך. ובאמת בודאי אי אפשר שלא יהיה שם גם בן השם יתברך, כי אם בן מהיכן יקבל חיות. אך זהו בחינת הנ"ל, שמקבל חיות מבחינת מאמר סתום, בחינת בראשית וכו'. גם מה שמוכא לקמן בענין יראה 'ירא שבת', שיך גם בן לכאן, כי כל יראה יש לה מאמר וכו', ויש מאמר שכולל כלם וכו' בנ"ל. גם מה שמוכא לקמן בענין השגחה שיך גם בן לזה, על אגדה הנ"ל: מאי טעמא תרגולא מדלי עינא. ולא זכינן לשמע באור כל זה).

בראשית – חידוש

אך דע, כי הם מקבלים מבחינת מאמר סתום, שהוא בראשית מאמר סתום (עין הא"ג שבת קד ד"ה מס סתומה, מאמר סתום), שהוא כולל כל המאמרות, וכלם מקבלים חיות ממנו.

כי איה מקום כבודו זה בחינת הכבוד עליון של המאמר העליון, דהינו המאמר סתום בראשית בנ"ל, שמשם נמשך חיות למקומות האלו.

וזה בחינת מה שמוכא בסוף תקונים (תקון תנינא דף א): 'בראשי'ת ברא'תני'ש', דהינו השה לעולה, שנעשה על ידי בחינת איה, שהוא בחינת בראשית מאמר סתום בנ"ל.

ובאמת בודאי אי אפשר שלא יהיה שם גם בן השם יתברך, כי אם בן מהיכן יקבל חיות. אך זהו בחינת הנ"ל, שמקבל חיות מבחינת מאמר סתום, בחינת בראשית וכו'. גם מה שמוכא לקמן בענין יראה 'ירא שבת', שיך גם בן לכאן, כי כל יראה יש לה מאמר וכו', ויש מאמר שכולל כלם וכו' בנ"ל.

ולפני כל תורה יש בחינות ספקות הנ"ל, בגון בחדושי תורה, קדם שמחדשין יש כמה ספקות ובלבולים, קדם שמברר ומלבן הדבר פראוי.

גדול

כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ אַחַר שְׂכָלוֹ וְחֻמְקָתוֹ, יוּכַל לִפְּלֵ בְטָעוּתִים וּמְכַשׁוֹלוֹת רַבִּים, וְלִכְבוֹא לְיַדֵי רַעוּת גְּדוּלוֹת, חֵם וְשָׁלוֹם. וַיֵּשׁ שֶׁקְּלָקְלוֹ הִרְבֵּה, כְּגוֹן הַרְשָׁעִים הַגְּדוּלִים מְאֹד הַמְּפָרְסָמִים, שֶׁהִטְעוּ אֶת הָעוֹלָם, וְהִכַּל הָיָה עַל יַדֵי חֻמְקָתָם וְשִׂכְלָם.

וְאִפְּלוּ כְּשֶׁנּוֹפֵל, חֵם וְשָׁלוֹם, לְסַפְּקוֹת, וַיֵּשׁ שֶׁנִּפְּלָתוֹ גְּדוּלָה מְאֹד מְאֹד, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, שֶׁנּוֹפֵל לְסַפְּקוֹת וְהִרְהוּרִים, וּמִהֲרֵהָר אַחַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אַף עַל פִּי כֵן הַנִּפְּיֵלָה וְהִרְיָדָה הִיא תַּכְלִית הָעֲלִיָּה.

וְעַל כֵּן כְּשֶׁאָדָם נוֹפֵל, חֵם וְשָׁלוֹם, לְבַחֲנֵינָת מְקוֹמוֹת אֱלוֹ, דִּהְיִנּוּ לְבַחֲנֵינָת מְקוֹמוֹת הַמְּטַנְּפִים, וְנוֹפֵל לְסַפְּקוֹת וְהִרְהוּרִים וּבִלְבוּלִים גְּדוּלִים, וְאִזִּי מִתְחִיל לְהִסְתַּבֵּל עַל עֲצָמוֹ, וְרוֹאֵה שֶׁרְחוּק מְאֹד מִכְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשׂוֹאֵל וּמִבְּקֵשׁ אֵיךְ מְקוֹם כְּבוֹדוֹ.

נִמְצָא כְּשֶׁמִּבְּקֵשׁ וּמְחַפֵּשׂ אֵיךְ מְקוֹם כְּבוֹדוֹ, בְּזֶה בְּעֲצָמוֹ הוּא חוֹזֵר וְעוֹלָה אֶל הַכְּבוֹד הָעֲלִיּוֹן, שֶׁהוּא בַּחֲנֵינָת אֵיךְ, שֶׁמְּנַדֵּל הַסְּתָרָתוֹ וְהַעֲלָמוֹ הוּא מְחַיֶּה מְקוֹמוֹת הַלָּלוּ.

וְזֶהוּ בַּחֲנֵינּוֹת: 'אִם יֹאמֵר לֵךְ אָדָם, הֵיכָן אֶלְקִיךָ תֹאמַר לוֹ: בְּכִרְךָ גְּדוּלָה שֶׁל רוֹמִי' (ירושלמי תענית פרק א) שְׁגַם שָׁם, שֶׁמִּלְאִים גְּלוּלִים וְעִבּוּדָה זָרָה, גַּם שָׁם מְסַתֵּר הוּא יִתְבָּרַךְ כִּנְ"ל.

דבר

וְעַקֵּר הַיְהִדוּת הוּא רַק לִילֵךְ בְּתַמִּימוֹת וּבְכַפְּשִׁיטוֹת, בְּלִי שׁוּם חֻמְזוֹת, וְלִהְסַתַּבֵּל בְּכָל דְּבַר שְׁעוּשָׁה, שִׁיְהִיָּה שָׁם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

כִּי 'מֵלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ' (ישעיה ו). וְאִפְּלוּ בְּעִבְרוֹת וּדְבָרִים רַעִים, חֵם וְשָׁלוֹם, שִׁשָּׁם אֵין כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּבַחֲנֵינָת (ישעיה מ"ב): "וּכְבוֹדִי לְאַחַר לֹא אֶתֵּן", שִׁישׁ גְּבוּל לְהַכְּבוֹד שֶׁלֹּא יִתְפַּשֵּׁט לְשָׁם.

וַיֵּשׁ בְּזֶה עוֹד הִרְבֵּה דְבָרִים. כִּי כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ אוֹ כְּשֶׁהוֹלֵךְ בְּדַרְכִים בְּרוּחֲנִיּוֹת, אִזִּי הַתּוֹרָה הוֹלְכֵת לְפָנָיו, בְּבַחֲנֵינּוֹת (משלי ו): "בְּהִתְחַלְּכֶךָ תִּנְחָה אֶתְּךָ", כִּי יֵשׁ בְּזֶה כְּמָה בַּחֲנֵינּוֹת.

כְּגוֹן בַּחֲדוּשֵׁי תוֹרָה, קִדְּם שֶׁמְּחַדְּשִׁין יֵשׁ כְּמָה סַפְּקוֹת וּבִלְבוּלִים, קִדְּם שֶׁמְּבַרֵּר וּמְלַבֵּן הַדְּבַר כְּרֹאוּי.

דע

בי דע, בי שרש כל הבריאה הוא הכבוד. כי כל מה שברא הקדוש ברוך הוא לא בראו אלא לכבודו.

אבל דע, כי אף על פי כן בודאי גם הם מקבלים חיות ממנו יתברך, ואפלו מקומות המטנפים או בתי עבודה זרה צריכין גם כן לקבל חיות ממנו יתברך. אך דע, כי הם מקבלים מבחינת מאמר סתום, שהוא בראשית מאמר סתום.

כגון בחדושי תורה, קדם שמחדשין יש כמה ספקות ובלבולים, קדם שמברר ומלבן הדבר בראוי. ואלו הספקות הם בחינת עין הדעת טוב ורע, שהוא בחינת נגה. וכשמגיע אל התורה בעצמה, זה בחינת עין החיים וכו'.

כי חיות הקלפות הוא רק מההסתרה, מה שנסתר השם יתברך שם בתכלית ההסתרה, עד שאין יודעין ממנו יתברך כלל. אבל תכף כשמבקשין איה מקום כבודו, נמצא שידועין על כל פנים שיש אלו"ק יתברך, רק שהוא נסתר ונעלם, ועל כן מבקשין 'איה מקום כבודו'. וכוזה בעצמו מחיה עצמו במקום נפילתו.

והם מרמזים ונסתרים בדברי רבותינו, וכוונם לברכה (שבת דף עז) בתוך האגדה הפליאה מאוד, מה ששאל רבי זירא את רב יהודה כד הוי בדיחא דעתה, ואי בעי מנה כל חללי דעלמא וכו'.

ומה שמוכא לעיל בענין שמחה ובדיחא דעתה שיד גם כן לזה, ומרמז גם כן באגדה הנ"ל, שנאמר שם בעת שהיה בדיחא דעתה.

חלך - דרך

כשאדם הולך אחר שכלו וחקמתו, ויכול לפל בטעותים ומכשולות רבים, ולכוא לידי רעות גדולות, חס ושלום.

ועקר הנהדות הוא רק לילך בתמימות ובפשיטות, בלי שום חכמות.

ויש בזה עוד הרבה דברים. כי כשאדם הולך בדרך או כשהולך בדרךים ברוחניות, אזי התורה הולכת לפניו, בבחינות (משלי ו): "בהתהלךך תנחה אתך".

זאת התורה, וגם מאמר המתחיל: אלו המתפארים עצמן וכו', וכל מה שנאמר **בדרך** וכו', כגון הקשו וכו' הכל אחד, כי כל אלו המאמרים קשורים זה בזה.

הסתכל

הינהרות הוא רק לילך בתמימות ובפשיטות, בלי שום חכמות, ו**להסתכל** בכל דבר שעושה, שיהיה שם השם יתברך, ולכלי להשיג כלל על כבוד עצמו.

ואזי מתחיל **להסתכל** על עצמו, ורואה שרחוק מאד מכבודו יתברך, ושואל ומבקש איה מקום כבודו, מאחר שרואה בעצמו שרחוק מכבודו יתברך, מאחר שנפל למקומות באלו, רחמנא לצלן.

הרבה

כשאדם הולך אחר שכלו וחקמתו, יוכל לפל בטעותים ומכשולות **רבים**, ולכוא לדידי רעות גדולות, חס ושלום. ויש שקלקלו **הרבה**, כגון הרשעים הגדולים מאד המפרסמים, שהטעו את העולם, והכל היה על ידי חכמתם ושכלם.

כי יש בחינת (תהלים ל"ה): "לבי סחרחר", כי יש קלפה, שהיא מעקמת ומסבבת הלב בעקומים וסבובים ובלבולים **הרבה**, והיא בחינת קלפת נגה.

ויש בזה עוד **הרבה** דברים. כי כשאדם הולך בדרך או כשהולך ברכים ברוחניות, אזי התורה הולכת לפניו, בבחינת (משלי ו): "בהתהלךך תנחה אתך", כי יש בזה כמה בחינות, כי כל אחד לפי תורתו. ולפני כל תורה יש בחינות ספקות הנ"ל, כגון בחדושי תורה, קדם שמחדשין יש כמה ספקות ובלבולים, קדם שמברר ומלבן הדבר כראוי.

הרהור

ויש שגפילתו גדולה מאד מאד, רחמנא לצלן, שנופל לספקות ו**הרהורים**, ו**מהרהר** אחר השם יתברך.

כי מבחינת הכבוד והמאמרות המתגלים אי אפשר להם לקבל חיות משם, בבחינת:

'וכבודי לא אחר לא אתן' כנ"ל, רק מהמאמר סתום, שהוא נסתר בתכלית ההסתרה, משם מקבלין חיות. ודבר זה אי אפשר להבין, ואסור להרהר בזה כלל.

ועל כן בשאדם נופל, חס ושלום, לבחינת מקומות אלו, דהינו לבחינת מקומות המטנפים, ונופל לספקות והרהורים ובלבולים גדולים, ואזי מתחיל להסתכל על עצמו, ורואה שרחוק מאד מכבודו יתברך, ושואל ומבקש איזה מקום כבודו.

וזה בחינת קרבן עולה, שמכפר על הרהור הלב. כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (מדרש רבה, ויקרא, פרשה ז), כמו שכתוב: "והעולה על רוחכם" שעולה מכפר הרהור. כי יש בחינת (תהלים ל"ח): "לבי סחרחר", כי יש קלפה, שהיא מעקמת ומסבכת הלב בעקומים וסבובים ובלבולים הרבה, והיא בחינת קלפת נגה.

שבחינת איזה היא בחינות שה לעולה, לתקן ולכפר הרהור הלב, שפא ממקומות המטנפים כנ"ל.

חיים

אבל דע, כי אף על פי כן בודאי גם הם מקבלים חיות ממנו יתברך, ואפלו מקומות המטנפים או בתי עבודה זרה צריכין גם כן לקבל חיות ממנו יתברך. אך דע, כי הם מקבלים מבחינת מאמר סתום, שהוא בראשית מאמר סתום (עין הא"ג שבת קד ד"ה מס סתומה, מאמר סתום), שהוא כולל כל המאמרות, וכלם מקבלים חיות ממנו. והכבוד של המאמר סתום הוא סתום ונעלם בתכלית ההסתרה, ומשם הם מקבלין חיות. כי מבחינת הכבוד והמאמרות המתגלים אי אפשר להם לקבל חיות משם, בבחינת: 'וכבודי לא אחר לא אתן' כנ"ל, רק מהמאמר סתום, שהוא נסתר בתכלית ההסתרה, משם מקבלין חיות. ודבר זה אי אפשר להבין, ואסור להרהר בזה כלל.

כי איזה מקום כבודו זה בחינת הכבוד עליון של המאמר העליון, דהינו המאמר סתום בראשית כנ"ל, שמשם נמשך חיות למקומות האלו. נמצא בשמבקש ומחפש איזה מקום כבודו, בזה בעצמו הוא חוזר ועולה אל הכבוד העליון, שהוא בחינת איזה שמגדל הסתרתו והעלמו הוא מתיה מקומות הללו, ועכשו, על ידי שהוא נפל לשם, ואזי מבקש איזה מקום כבודו. ובה חוזר ומדבק עצמו לשם, ומתיה את נפילתו, ועולה בתכלית העליה.

כגון בחדושי תורה, קדם שמחדשין יש כמה ספקות ובלבולים, קדם שמברר ומלבן הדבר פראוי. ואלו הספקות הם בחינת עין הדעת טוב ורע, שהוא בחינת נגה. וכשמגיע אל התורה בעצמה, זה בחינת עין החיים וכו'.

והכלל בשנופל לשם, חס ושלום, אזי בשמתחיל לבקש איה מקום כבודו, בזה הוא **מתיה** את עצמו **מחיות** הקדשה. כי **חיות** הקלפות הוא רק מההסתרה, מה שנסתר השם יתברך שם בתכלית ההסתרה, עד שאין יודעין ממנו יתברך כלל. אבל תכף כשמבקשין איה מקום כבודו, נמצא שיודעין על כל פנים שיש אלו"ק יתברך, רק שהוא נסתר ונעלם, ועל כן מבקשין איה מקום כבודו. וזה בעצמו **מתיה** עצמו במקום נפילתו. כי איה הוא בחינות מאמר סתום, שהם מקבלין **חיות** משם, רק ש**חיות** הקלפות הוא מההסתרה. אבל הוא **מתיה** את עצמו בבחינות **חיות** הקדשה במקום נפילתו, על ידי הבקשה והחפוש שמחפש איה מקום כבודו כנ"ל.

ובאמת בודאי אי אפשר שלא יהיה שם גם כן השם יתברך, כי אם כן מהיכן יקבל **חיות**. אך זהו בחינת הנ"ל, שמקבל **חיות** מבחינת מאמר סתום, בחינת בראשית וכו'.

כל

ויש שקלקלו הרבה, כגון הרשעים הגדולים מאד המפרסמים, שהטעו את העולם, ו**הכל** היה על ידי חכמתם ושכלם.

כי **כל** מה שפרא הקדוש ברוך הוא לא פרא אלא לכבודו, כמו שכתוב: "**כל** הנקרא בשמי ולכבודי פראתיו" וכו' (יומא לח). ומאחר ש**הכל** נברא בשביל כבודו יתברך, נמצא שפראו יתברך הוא שרש **כל** הבריאה. ואף על פי ש**פלאו** אחד, על כל זה הבריאה יש חלקים, ובכל חלק וחלק מהבריאה יש בו בחינת כבוד מיוחד, שהוא שרשו כנ"ל.

וב**כל** מאמר ומאמר יש בו בחינת כבוד מיוחד, שהוא שרשו, כי הכבוד הוא שרש **הכל** כנ"ל. וזה בחינת (תהלים כ"ט): "ובהיכלו **בלו** אמר כבוד" ש**בכל** מאמר מלבש בו כבודו יתברך, שעל ידי זה נברא העולם, כי מלא **כל** הארץ כבודו (ישעיה ו). ואפלו בעברות ודברים רעים, חס ושלום, ששם אין כבודו יתברך, בבחינת (ישעיה מ"ב):

"וּכְבוֹדִי לְאַחַר לֹא אֶתֵּן", שֵׁשׁ גְּבוּל לְהַכְבוֹד שֶׁלֹּא יִתְפַּשֵּׁט לְשֵׁם, וְאִם עַל פִּי שְׁמֹלֵא **כָּל** הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, עִם כָּל זֶה יֵשׁ גְּבוּל בְּשִׁמְנֵיֶע לְמִקּוּמוֹת הַנִּ"ל, שֶׁלֹּא יֵצֵא לְשֵׁם, בְּבַחֲיִנַת: 'וּכְבוֹדִי לְאַחַר לֹא אֶתֵּן' כֵּן"ל. וְיֵשׁ גְּבוּל לְ**כָּל** כְּבוֹד וְכְבוֹד, שֶׁמְלַבֵּשׁ בְּכָל מֵאֲמָר וּמֵאֲמָר מִעֲשָׂרָה מֵאֲמָרוֹת כֵּן"ל, שֶׁלֹּא יִתְפַּשֵּׁט לְמִקּוּמוֹת הַחִיצוֹנִים כֵּן"ל.

אִךְ דַּע, כִּי הֵם מְקַבְּלִים מִבַּחֲיִנַת מֵאֲמָר סְתוּם, שֶׁהוּא בְּרֵאשִׁית מֵאֲמָר סְתוּם (עֵין הָא"ג: שַׁבַּת קַד ר"ה מִסְּסוּמָה, מֵאֲמָר סְתוּם), שֶׁהוּא כּוֹלֵל **כָּל** הַמֵּאֲמָרוֹת, וְ**כָּל** מְקַבְּלִים חַיּוֹת מִמֶּנּוּ.

כִּי יֵשׁ בְּזֶה כִּמְהָ בַּחֲיִנּוֹת, כִּי **כָּל** אֶחָד לְפִי תוֹרְתוֹ. וְלִפְנֵי **כָּל** תּוֹרָה יֵשׁ בַּחֲיִנּוֹת סְפָקוֹת הַנִּ"ל, כְּגוֹן בַּחֲדוּשֵׁי תוֹרָה.

כלל

וְלְהַסְתַּכֵּל בְּכָל דְּבַר שְׁעוֹשֶׂה, שִׁיְהִיָּה שֵׁם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלִבְלִי לְהַשְׁגִּיחַ **כָּלֵל** עַל כְּבוֹד עֲצָמוֹ.

כִּי מִבַּחֲיִנַת הַכְּבוֹד וְהַמֵּאֲמָרוֹת הַמְתַּגְּלִים אִי אֶפְשָׁר לָהֶם לְקַבֵּל חַיּוֹת מִשֵּׁם, בְּבַחֲיִנַת: 'וּכְבוֹדִי לְאַחַר לֹא אֶתֵּן' כֵּן"ל, רַק מִהַמֵּאֲמָר סְתוּם, שֶׁהוּא נִסְתָּר בְּתַכְלִית הַהִסְתָּרָה, מִשֵּׁם מְקַבְּלִין חַיּוֹת. וְדָבָר זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַבִּין, וְאִסוּר לְהַרְהֵר בְּזֶה **כָּלֵל**.

כִּי חַיּוֹת הַקְּלָפוֹת הוּא רַק מִהַהִסְתָּרָה, מִזֶּה שֶׁנִּסְתָּר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֵׁם בְּתַכְלִית הַהִסְתָּרָה, עַד שֶׁאֵין יוֹדְעִין מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ **כָּלֵל**.

מגיע

שֵׁשׁ גְּבוּל לְהַכְבוֹד שֶׁלֹּא יִתְפַּשֵּׁט לְשֵׁם, וְאִם עַל פִּי שְׁמֹלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, עִם כָּל זֶה יֵשׁ גְּבוּל בְּשִׁמְנֵיֶע לְמִקּוּמוֹת הַנִּ"ל, שֶׁלֹּא יֵצֵא לְשֵׁם, בְּבַחֲיִנַת: 'וּכְבוֹדִי לְאַחַר לֹא אֶתֵּן' כֵּן"ל.

וְאִלּוּ הַסְּפָקוֹת הֵם בַּחֲיִנַת עֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע, שֶׁהוּא בַּחֲיִנַת נְגִהָה. וְ**כָּל** שִׁמְנֵיֶע אֵל הַתּוֹרָה בְּעֲצָמָה, זֶה בַּחֲיִנַת עֵץ הַחַיִּים וְכו'.

מקום

ואף על פי שמלא כל הארץ כבודו, עם כל זה יש גבול כשמגיע ל**מקומות** הנ"ל, שלא יצא לשם, בבחינת: 'וכבודי לא אחר לא אתן' כנ"ל. ויש גבול לכל כבוד וכבוד, שמלבש בכל מאמר ומאמר מעשרה מאמרות כנ"ל, שלא יתפשט ל**מקומות** החיצונים כנ"ל.

אבל דע, כי אף על פי כן בודאי גם הם מקבלים חיות ממנו יתברך, ואפלו **מקומות** המטנפים או פתי עבודה זרה צריכין גם כן לקבל חיות ממנו יתברך.

ועל כן כשאדם נופל, חס ושלום, לבחינת **מקומות** אלו, דהינו לבחינת מקומות המטנפים, ונופל לספקות והרהורים ובלבולים גדולים, ואזי מתחיל להסתפל על עצמו, ורואה שרחוק מאד מכבודו יתברך, ושואל ומבקש איה **מקום** כבודו, מאחר שרואה בעצמו שרחוק מכבודו יתברך, מאחר שנפל ל**מקומות** כאלו, רחמנא לצלן, וזה זה עקר תקונו ועליתו, בבחינת 'ירידה תכלית העליה', המובא בספרים. כי איה **מקום** כבודו זה בחינת הכבוד עליון של המאמר העליון, דהינו המאמר סתום בראשית כנ"ל, שמשם נמשך חיות ל**מקומות** האלו. נמצא כשמבקש ומחפש איה **מקום** כבודו, בזה בעצמו הוא חוזר ועולה אל הכבוד העליון, שהוא בחינת איה, שמגדל הסתרתו והעלמו הוא מחיה **מקומות** הללו, ועכשו, על ידי שהוא נפל לשם, ואזי מבקש איה **מקום** כבודו. ובזה חוזר ומדבק עצמו לשם, ומחיה את נפילתו, ועולה בתכלית העליה.

וכשאדם נופל לשם, שזה בחינת **מקומות** המטנפים, ואזי מבקש וצועק איה **מקום** כבודו, וזה בעצמו תקונו. כי חוזר ושב אל הכבוד העליון, שהוא בחינת איה כנ"ל.

שבחינת איה היא בחינות שיה לעולה, לתקן ולכפר הרהור הלב, שפא **מקומות** המטנפים כנ"ל.

וזה בחינות תשובה, כי זה עקר התשובה, כשאדם מבקש ומחפש אחר כבודו יתברך, ורואה בעצמו שרחוק מכבודו יתברך, ומתגעגע ושואל ומצטער אי"ה **מקום** כבודו, וזהו בעצמו תשובתו ותקונו כנ"ל, והבן היטב.

וזהו בחינות: 'אם יאמר לך אדם, היכן אלקיך תאמר לו: בכרך גדול של רומי' (ירושלמי תענית פרק א) שגם שם, שמלאים גלולים ועבודה זרה, גם שם מסתר הוא יתברך כנ"ל.

לדקדק בלשונו — מתגלה (נסתר)

והפֿלל בְּשׁוֹפֵל לְשָׁם, חֵם וְשָׁלוֹם, אֲזִי בְּשִׁמְתִּחִיל לְבַקֵּשׁ אִיִּה **מְקוֹם** כְּבוֹדוֹ, בְּזֶה הוּא מְחִיָּה אֶת עֲצֻמוֹ מִחִיּוֹת הַקְּדוּשָׁה. כִּי חִיּוֹת הַקְּלָפוֹת הוּא רַק מִהֶהֱסִתְּרָה, מֵה שְׁנִסְתֵּר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֵׁם בְּתַכְלִית הַהֶסְתְּרָה, עַד שְׂאִין יוֹדְעִין מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּלֵל. אֲבָל תִּכְרַף בְּשִׁמְבֻקְשֵׁין אִיִּה **מְקוֹם** כְּבוֹדוֹ, נִמְצָא שְׂיֹדְעִין עַל כָּל פָּנִים שְׂיֵשׁ אֱלוֹ"ק יִתְבָּרַךְ, רַק שֶׁהוּא נִסְתֵּר וְנִעְלָם, וְעַל כֵּן מְבַקְשֵׁין 'אִיִּה **מְקוֹם** כְּבוֹדוֹ'. וְכֹה בְּעֲצֻמוֹ מְחִיָּה עֲצֻמוֹ בְּמְקוֹם נְפִילָתוֹ. כִּי אִיִּה הוּא בְּחִינּוֹת מְאֹמֵר סְתוּם, שֶׁהֵם מְקַבְּלִין חִיּוֹת מְשֻׁם, רַק שְׁחִיּוֹת הַקְּלָפוֹת הוּא מִהֶהֱסִתְּרָה. אֲבָל הוּא מְחִיָּה אֶת עֲצֻמוֹ בְּבְחִינּוֹת חִיּוֹת הַקְּדוּשָׁה בְּמְקוֹם נְפִילָתוֹ, עַל יְדֵי הַבְּקִשָּׁה וְהַחֲפוּשׁ שְׂמַחֲפֵשׁ אִיִּה **מְקוֹם** כְּבוֹדוֹ כִּנְ"ל. וְאַחַר כֵּךְ זוֹכֶה לְעֹלוֹת מְשֻׁם לְגַמְרֵי אֵל הַקְּדוּשָׁה בְּעֲצֻמָּה, דְּהֵינּוּ בְּמְקוֹם הַתְּגִלוֹת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי עֵקֶר הַקְּדוּשָׁה שְׂיִתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ. בְּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

מתגלה (נסתר)

כִּי מְבַחֲנֵת הַכְּבוֹד וְהַמְאֲמָרוֹת הַמְתַּגְּלִים אִי אֶפְשָׁר לָהֶם לְקַבֵּל חִיּוֹת מְשֻׁם, בְּבְחִינַת: 'וְכִבְדֵי לְאַחַר לֹא אֶתֵּן' כִּנְ"ל.

וְאַחַר כֵּךְ זוֹכֶה לְעֹלוֹת מְשֻׁם לְגַמְרֵי אֵל הַקְּדוּשָׁה בְּעֲצֻמָּה, דְּהֵינּוּ בְּמְקוֹם הַתְּגִלוֹת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי עֵקֶר הַקְּדוּשָׁה שְׂיִתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ. בְּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

נסתר - סתום - נעלם

אֲךָ דַּע, כִּי הֵם מְקַבְּלִים מְבַחֲנֵת מְאֹמֵר סְתוּם, שֶׁהוּא בְּרֵאשִׁית מְאֹמֵר סְתוּם (עֵין חֲא"ג שְׁבַת קַד ד"ה מִסְתוּמָה, מְאֹמֵר סְתוּם), שֶׁהוּא כּוֹלֵל כָּל הַמְאֲמָרוֹת, וְכֹלֵם מְקַבְּלִים חִיּוֹת מִמֶּנּוּ. וְהַכְּבוֹד שֶׁל הַמְאֲמֵר סְתוּם הוּא סְתוּם וְנִעְלָם בְּתַכְלִית הַהֶסְתְּרָה, וּמְשֻׁם הֵם מְקַבְּלִין חִיּוֹת. כִּי מְבַחֲנֵת הַכְּבוֹד וְהַמְאֲמָרוֹת הַמְתַּגְּלִים אִי אֶפְשָׁר לָהֶם לְקַבֵּל חִיּוֹת מְשֻׁם, בְּבְחִינַת: 'וְכִבְדֵי לְאַחַר לֹא אֶתֵּן' כִּנְ"ל, רַק מִהַמְאֲמֵר סְתוּם, שֶׁהוּא נִסְתֵּר בְּתַכְלִית הַהֶסְתְּרָה, מְשֻׁם מְקַבְּלִין חִיּוֹת.

נִמְצָא בְּשִׁמְבֻקְשׁ וּמְחַפֵּשׁ אִיִּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ, בְּזֶה בְּעֲצֻמוֹ הוּא חוֹזֵר וְעוֹלֶה אֶל הַכְּבוֹד הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא בְּחִינַת אִיִּה, שְׂמֻגְדֵל הַסְּתֵרְתּוֹ וְהָעֲלָמוֹ הוּא מְחִיָּה מְקוֹמוֹת הַלָּלוּ.

שגם שם, ששמלאים גלולים ועבודה זרה, גם שם **מסתור** הוא יתברך כנ"ל. והכלל כשגופל לשם, חס ושלום, אזי כשמתחיל לבקש איה מקום כבודו, בזה הוא מחיה את עצמו מחיות הקדושה. כי חיות הקלפות הוא רק **מההסתרה**, מה **שנסתר** השם יתברך שם בתכלית **ההסתרה**, עד שאין יודעין ממנו יתברך כלל. אבל תכף כשמבקשין איה מקום כבודו, נמצא שיודעין על כל פנים שיש אלו"ק יתברך, רק שהוא **נסתר ונעלם**, ועל כן מבקשין 'איה מקום כבודו'. ובהו בעצמו מחיה עצמו במקום נפילתו. כי איה הוא בחינות מאמר **סתום**, שהם מקבלין חיות משם, רק שחיות הקלפות הוא **מההסתרה**.

זאת התורה, וגם מאמר המתחיל: אלו המתפארין עצמן וכו', וכל מה שנאמר בדרך וכו', כגון הקשו וכו' הכל אחד, כי כל אלו המאמרים קשורים זה בזה, והם מרמזים **ונסתרים** בדברי רבותינו, זכרונם לברכה (שבת דף עז) פתוך האגדה הפליאה מאד, מה שישאל רבי זירא את רב יהודה בד הוי בדיחא דעתה, ואי בעי מנה כל חללי דעלמא וכו'. ושאל אותו כמה שאלות, והם פליאות נשגבות מאד, כגון: מאי טעמא תורא אריכא גנובתה וכו', מאי טעמא תרנגולא מדלא עינא וכו', וכל השאלות הנאמרות שם כלם הם פליאות גדולות מאד, ושם מרמז **ונסתר** כל הנ"ל.

נעלם (-) עולם

ויש שקלקלו הרבה, כגון הרשעים הגדולים מאד המפרסמים, שהטעו את העולם, והכל היה על ידי חכמתם ושכלם.

וזה בחינת (אבות פרק ה): 'בעשרה מאמרות נברא העולם. והלא במאמר אחד יכול להבראות, אלא בשביל שכר וענש נברא בעשרה מאמרות'. ובכל מאמר ומאמר יש בו בחינת כבוד מיוחד, שהוא שרשו, כי הכבוד הוא שרש הכל כנ"ל. וזה בחינת (תהלים כ"ט): "ובהיכלו פלו אמר כבוד" שבכל מאמר מלבש בו כבודו יתברך, שעל ידי זה נברא העולם.

ואחר כך זוכה לעלות משם לגמרי אל הקדושה בעצמה, דהינו במקום התגלות כבודו יתברך, כי עקר הקדושה שיתגלה כבודו יתברך. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

נפל

בשָׂאֲדָם הוֹלֵךְ אַחַר שְׂכָלוֹ וְחֻכְמָתוֹ, יוֹכֵל לִפְלֹל בְּטַעוֹתַיִם וּמְכַשׁוֹלוֹת רַבִּים, וְלָבוֹא לְיָדֵי רַעוֹת גְּדוֹלוֹת, חֶסֶם וְשָׁלוֹם.

וְאִפְלוּ בְּשִׁנּוּפָל, חֶסֶם וְשָׁלוֹם, לְסַפְּקוֹת, וַיֵּשׁ שִׁנְפִּילְתוֹ גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, שִׁנּוּפָל לְסַפְּקוֹת וְהִרְהוּרִים, וּמִהֲרָה אַחַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אַף עַל פִּי כֵן הַנְּפִילָה וְהִירִידָה הִיא תְּכֵלִית הָעֲלִיָּה.

וְעַל כֵּן בְּשִׂאֲדָם נּוּפָל, חֶסֶם וְשָׁלוֹם, לְבַחֲיַנַּת מְקוֹמוֹת אֱלֹהֵינוּ לְבַחֲיַנַּת מְקוֹמוֹת הַמְּטַנְּפִים, וְנוּפָל לְסַפְּקוֹת וְהִרְהוּרִים וּבְלִבּוּלִים גְּדוֹלִים, וְאִזִּי מִתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל עַל עֲצָמוֹ, וְרוֹאֵה שֶׁרַחוּק מְאֹד מִכְבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשׂוֹאֵל וּמִבְקֵשׁ אֵיזֶה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ, מֵאַחַר שֶׁרוֹאֵה בְּעֲצָמוֹ שֶׁרַחוּק מִכְבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, מֵאַחַר שִׁנְפָּל לְמְקוֹמוֹת כְּאֱלֹהֵינוּ, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, וְזֶה זֶה עֵקֶר תְּקוּנָתוֹ וְעֲלִיתוֹ, בְּבַחֲיַנַּת 'יְרִידָה תְּכֵלִית הָעֲלִיָּה', הַמוּבָא בְּסַפְּרִים.

וְעַכְשָׁיו, עַל יְדֵי שֶׁהוּא נּוּפָל לְשֵׁם, וְאִזִּי מִבְקֵשׁ אֵיזֶה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ. וּבְזֶה חוֹזֵר וּמְדַבֵּק עֲצָמוֹ לְשֵׁם, וּמַחֲיָה אֶת נְפִילָתוֹ, וְעוֹלָה בְּתְּכֵלִית הָעֲלִיָּה.

. כִּי הִיא בַּחֲיַנַּת תְּרַגּוּם, כְּמוּבָא (עֵין בְּלִקוּטֵי א' סִימָן יט), וְעַל כֵּן בְּתֵיב בְּלִשׁוֹן תְּרַגּוּם. וּבְשִׂאֲדָם נּוּפָל לְשֵׁם, שֶׁזֶה בַּחֲיַנַּת מְקוֹמוֹת הַמְּטַנְּפִים, וְאִזִּי מִבְקֵשׁ וְצוּעֵק אֵיזֶה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ, וְזֶה בְּעֲצָמוֹ תְּקוּנָתוֹ. כִּי חוֹזֵר וְשׂוֹב אֶל הַכְּבוֹד הָעֲלִיּוֹן, שֶׁהוּא בַּחֲיַנַּת אֵיזֶה כְּנ"ל.

וְהַכֵּל בְּשִׁנּוּפָל לְשֵׁם, חֶסֶם וְשָׁלוֹם, אִזִּי בְּשִׂמְתְּחִיל לְבַקֵּשׁ אֵיזֶה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ, בְּזֶה הוּא מַחֲיָה אֶת עֲצָמוֹ מִחַיּוֹת הַקִּדְשָׁה.

אֲבָל תִּכְף בְּשִׂמְבִקְשֵׁי אֵיזֶה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ, נִמְצָא שִׁיּוּדְעִין עַל כָּל פָּנִים שֵׁישׁ אֱלֹהֵינוּ יִתְבָּרַךְ, רַק שֶׁהוּא נִסְתָּר וְנִעְלָם, וְעַל כֵּן מִבְקֵשִׁין 'אֵיזֶה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ'. וּבְזֶה בְּעֲצָמוֹ מַחֲיָה עֲצָמוֹ בְּמְקוֹם נְפִילָתוֹ. כִּי אֵיזֶה הוּא בַּחֲיַנַּת מְאֵמֵר סְתוּם, שֶׁהֵם מְקַבְּלִין חַיּוֹת מִשֵּׁם, רַק שֶׁחַיּוֹת הַקְּלָפוֹת הוּא מִהֶהֱסִתְּרָה. אֲבָל הוּא מַחֲיָה אֶת עֲצָמוֹ בְּבַחֲיַנַּת חַיּוֹת הַקִּדְשָׁה בְּמְקוֹם נְפִילָתוֹ, עַל יְדֵי הַבְּקִשָּׁה וְהַחֲפוּשׁ שֶׁמַּחֲפֵשׂ אֵיזֶה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ כְּנ"ל.

ספקות

ואפילו בשנופּל, חס ושלום, **לספקות**, ויש שנפילתו גדולה מאד מאד, רחמנא לצלן, שנופּל **לספקות** וְהַרְהוּרִים, ומהרהר אחר השם יתברך, אף על פי כן הנפילה והירידה היא תכלית העלייה.

כי כשארדם הולך בדרך או פשהולך בדרכים ברוחניות, אזי התורה הולכת לפניו, בבחינות (משלי ו): "בהתהלךך תנחה אתך", כי יש בזה כמה בחינות, כי כל אחד לפי תורתו. ולפני כל תורה יש בחינות **ספקות** הנ"ל, כגון בחדושי תורה, קדם שמחדשין יש כמה **ספקות** ובלבולים, קדם שמברר ומלבן הדבר כראוי. ואלו **הספקות** הם בחינת עין הדעת טוב ורע, שהוא בחינת נגה. וכשמגיע אל התורה בעצמה, זה בחינת עין החיים וכו'.

עיקר

ועקר הנהרות הוא רק לילך בתמימות ובפשיטות, בלי שום חכמות, ולהסתכל בכל דבר שעושה, שיהיה שם השם יתברך, ולכלי להשיג כלל על כבוד עצמו.

מתחיל להסתכל על עצמו, ורואה שרחוק מאד מכבודו יתברך, ושואל ומבקש איה מקום כבודו, מאחר שרואה בעצמו שרחוק מכבודו יתברך, מאחר שנפל למקומות כאלו, רחמנא לצלן, וזה זה **עקר** תקונו ועליתו, בבחינת 'ירידה תכלית העלייה', המובא בספרים.

וזה בחינות תשובה, כי זה **עקר** התשובה, כשארדם מבקש ומחפש אחר כבודו יתברך, ורואה בעצמו שרחוק מכבודו יתברך, ומתגעגע ושואל ומצטער אי"ה מקום כבודו, וזהו בעצמו תשובתו ותקונו כנ"ל, והבן היטב.

אבל הוא מחיה את עצמו בבחינות חיות הקדשה במקום נפילתו, על ידי הבקשה והחפוש שמחפש איה מקום כבודו כנ"ל. ואחר כך זוכה לעלות משם לגמרי אל הקדשה בעצמה, והיגו במקום התגלות כבודו יתברך, כי **עקר** הקדשה שיתגלה כבודו יתברך.

עלה

ויש שנפילתו גדולה מאוד מאוד, רחמנא לצלן, שנופל לספקות והרהורים, ומהרהר אחר השם יתברך, אף על פי כן הנפילה והירידה היא תכלית העליה.

וזה זה עקר תקונו ועלייתו, בבחינת 'ירידה תכלית העליה', המובא בספרים. פי איה מקום כבודו זה בחינת הכבוד עליזון של המאמר העליזון, דהינו המאמר סתום בראשית כנ"ל, שמשם נמשך חיות למקומות האלו. נמצא כשמבקש ומחפש איה מקום כבודו, בזה בעצמו הוא חוזר ועולה אל הכבוד העליזון, שהוא בחינת איה, שמוגדל הסתרתו והעלמו הוא מחיה מקומות הללו, ועכשו, על ידי שהוא נפל לשם, ואזי מבקש איה מקום כבודו. ובזה חוזר ומדבק עצמו לשם, ומחיה את נפילתו, ועולה בתכלית העליה.

וזה בחינת קרבן עולה, שמכפר על הרהור הלב. כמו שאמרנו רבותינו, זכרונם לברכה (מדרש רבה, ויקרא, פרשה ז), כמו שכתוב: "והעולה על רוחכם" שעולה מכפר הרהור.

וכשאדם נופל לשם, שזה בחינת מקומות המטנפים, ואזי מבקש וצועק איה מקום כבודו, וזה בעצמו תקונו. פי חוזר ושכ אל הכבוד העליזון, שהוא בחינת איה כנ"ל. וזהו בחינות עולה, בחינת (בראשית כ"ב): "ואיה השוה לעולה". שפחינת איה היא בחינות שוה לעולה, לתקן ולכפר הרהור הלב, שבא ממקומות המטנפים כנ"ל. פי על ידי בחינות איה נתתקן ועולה משם כנ"ל.

וזה בחינות מה שמוכא בסוף תקונו (תקון תניא דף א): 'בראשיית בר"א תי"ש', דהינו השוה לעולה, שנועשה על ידי בחינת איה, שהוא בחינות בראשית מאמר סתום כנ"ל.

אבל הוא מחיה את עצמו בבחינות חיות הקדשה במקום נפילתו, על ידי הבקשה והחפוש שמחפש איה מקום כבודו כנ"ל. ואחר כך זוכה לעלות משם לגמרי אל הקדשה בעצמה, דהינו במקום התגלות כבודו יתברך, פי עקר הקדשה שיתגלה כבודו יתברך. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

עצמו

ולהסתכל בכל דבר שעושה, שיהיה שם השם יתברך, ולכלי להשגיח כלל על כבוד **עצמו**. רק אם יש בזה כבוד השם יתברך יעשה, ואם לאו לאו.

ועל בן כשאדם נופל, חס ושלום, לבחינת מקומות אלו, דהינו לבחינת מקומות המטנפים, ונופל לספקות והרהורים ובלבולים גדולים, ואזי מתחיל להסתכל על **עצמו**, ורואה שרחוק מאד מכבודו יתברך, ושואל ומבקש איזה מקום כבודו, מאחר שרואה **בעצמו** שרחוק מכבודו יתברך.

נמצא כשמבקש ומחפש איזה מקום כבודו, בזה **בעצמו** הוא חוזר ועולה אל הכבוד העליון, שהוא בחינת איה, שמגדל הסתרתו והעלמו הוא מחיה מקומות הללו, ועכשו, על ידי שהוא נפל לשם, ואזי מבקש איזה מקום כבודו. ובוה חוזר ומדבק **עצמו** לשם, ומחיה את נפילתו, ועולה בתכלית העליה.

וזה בחינות תשובה, כי זה עקר התשובה, כשאדם מבקש ומחפש אחר כבודו יתברך, ורואה **בעצמו** שרחוק מכבודו יתברך, ומתגעגע ושואל ומצטער אי"ה מקום כבודו, וזהו **בעצמו** תשובתו ותקונו פנ"ל, והבן היטב.

כגון בחדושי תורה, קדם שמחדשין יש כמה ספקות ובלבולים, קדם שמברר ומלבן הדבר פראוי. ואלו הספקות הם בחינת עין הדעת טוב ורע, שהוא בחינת נגה. וכשמגיע אל התורה **בעצמה**, זה בחינת עין החיים וכו'.

והכלל כשנופל לשם, חס ושלום, אזי כשמתחיל לבקש איזה מקום כבודו, בזה הוא מחיה את **עצמו** מחיות הקדשה.

אבל תכף כשמבקשין איזה מקום כבודו, נמצא שיודעין על כל פנים שיש אלו"ק יתברך, רק שהוא נסתר ונעלם, ועל בן מבקשין 'איזה מקום כבודו'. ובוה **בעצמו** מחיה עצמו במקום נפילתו.

כי איה הוא בחינות מאמר סתום, שהם מקבלין חיות משם, רק שחיות הקלפות הוא מדהסתרה. אבל הוא מחיה את **עצמו** בבחינות חיות הקדשה במקום נפילתו, על ידי הבקשה והחפוש שמחפש איזה מקום כבודו פנ"ל.

ואחר כך זוכה לעלות משם לגמרי אל הקדשה **בעצמה**, דהינו במקום התגלות כבודו יתברך, כי עקר הקדשה שיתגלה כבודו יתברך.

פשוט – עקום

ועקר הנהדות הוא רק לילך בתמימות ובפשיטות, בלי שום חכמות.

כי יש בחינת (תהלים ל"ח): "לבי סחרחר", כי יש קלפה, שהיא מעקמת ומסבכת הלב בעקומים וסבובים ובלבולים הרבה, והיא בחינת קלפת נגה.

קליפה

כי יש בחינת (תהלים ל"ח): "לבי סחרחר", כי יש קלפה, שהיא מעקמת ומסבכת הלב בעקומים וסבובים ובלבולים הרבה, והיא בחינת קלפת נגה.

והכלל בשנופל לשם, חס ושלום, אזי בשמתחיל לבקש איה מקום כבודו, בזה הוא מחיה את עצמו מחיות הקדשה. כי חיות הקלפות הוא רק מההסתרה, מה שנסתר השם יתברך שם בתכלית ההסתרה, עד שאין יודעין ממנו יתברך כלל. אבל תכף בשמבקשין איה מקום כבודו, נמצא שיודעין על כל פנים שיש אלו"ק יתברך, רק שהוא נסתר ונעלם, ועל כן מבקשין 'איה מקום כבודו'. ובוה בעצמו מחיה עצמו במקום נפילתו. כי איה הוא בחינות מאמר סתום, שהם מקבלין חיות משם, רק שחיות הקלפות הוא מההסתרה. אבל הוא מחיה את עצמו בבחינות חיות הקדשה במקום נפילתו, על ידי הבקשה והחפוש שמחפש איה מקום כבודו כנ"ל.

רוח

וזה בחינת קרבן עולה, שמכפר על הרהור הלב. כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (מדרש רבה, ויקרא, פרשה ז), כמו שכתוב: "והעולה על רוחכם" שעולה מכפר ההרהור.

כי בשאדם הולך בדרך או בשהולך בדרכים ברוחניות, אזי התורה הולכת לפניו, בבחינות (משלי ו): "בהתהלךך תנחה אתך".

רומי - תרגום

'אם יאמר לך אדם, היכן אלקיך תאמר לו: בכרך גדול של רומי' א' (ירושלמי תענית פרק א)
שגם שם, שמלאים גלולים ועבודה זרה, גם שם מסתר הוא יתברך כנ"ל.

כי יש קלפה, שהיא מעקמת ומספכת הלב בעקומים וסבובים ובלבולים הרבה, והיא בחינת קלפת נגה. ועל כן נקרא סחרחר, **תרגום** של סביב: 'סחור סחור', בחינת (יחזקאל א): "ונגה לו סביב". כי היא בחינת **תרגום**, כמובא (עין בלקוטי א' סימן יט), ועל כן כתיב בלשון **תרגום**.

רע

כשאדם הולך אחר שכלו וחקמתו, ויכל לפל בטעותים ומכשולות רבים, ולבוא לידי **רעות** גדולות, חס ושלום.

ואפלו בעברות ודברים **רעים**, חס ושלום, שישם אין כבודו יתברך, בבחינת (ישעיה מ"ב): "וכבודי לא אחר לא אתן", שיש גבול להכבוד שלא יתפשט לשם.

ואלו הספקות הם בחינת עין הדעת טוב ו**רע**, שהוא בחינת נגה. וכשמגיע אל התורה בעצמה, זה בחינת עין החיים וכו'.

שואל - מבקש - בעי

ואזי מתחיל להסתפל על עצמו, ורואה שרחוק מאד מכבודו יתברך, ו**שואל ומבקש** איה מקום כבודו, מאחר שרואה בעצמו שרחוק מכבודו יתברך, מאחר שנפל למקומות כאלו, רחמנא לצלן.

נמצא **בשמבקש** ומחפש איה מקום כבודו, בזה בעצמו הוא חוזר ועולה אל הכבוד העליון, שהוא בחינת איה, שמגדל הסתררתו והעלמו הוא מחיה מקומות הללו, ועכשו, על ידי שהוא נפל לשם, ואזי **מבקש** איה מקום כבודו. ובזה חוזר ומדבק עצמו לשם, ומחיה את נפלתו, ועולה בתכלית העליה.

א. לשון ליקוטי מוהר"ן סימן קט"ו: 'אם יאמר לך אדם היכן אלקיך תאמר לו בכרך גדול שבארם'.

כי זה עקר התשובה, כשאדם מבקש ומחפש אחר כבודו יתברך, ורואה בעצמו שרחוק מכבודו יתברך, ומתגעגע ושואל ומצטער אי"ה מקום כבודו, וזהו בעצמו תשובתו ותקונו כנ"ל, והבן היטב.

כי כל אלו המאמרים קשורים זה בזה, והם מרמזים ונסתרים בדברי רבותינו, וזכרונם לברכה (שבת דף עו) בתוך האגדה הפליאה מאד, מה ששאל רבי זירא את רב יהודה כד הוי בדיחא דעתה, ואי בעי מנה כל חללי דעלמא וכו', ושאל אותו כמה שאלות, והם פליאות נשגבות מאד, כגון: מאי טעמא תורא אריכא גנובתה וכו', מאי טעמא תרנגולא מדלא עינא וכו', וכל השאלות הנאמרות שם כלם הם פליאות גדולות מאד, ושם מרמז ונסתר כל הנ"ל.

וכשאדם נופל לשם, שזה בחינת מקומות המטנפים, ואזי מבקש וצועק איה מקום כבודו, וזה בעצמו תקונו. כי חוזר ושב אל הכבוד העליון, שהוא בחינת איה כנ"ל.

והכלל כשנופל לשם, חס ושלום, אזי כשמתחיל לבקש איה מקום כבודו, בזה הוא מחיה את עצמו מחיות הקדשה. כי חיות הקלפות הוא רק מההסתרה, מה שנסתר השם יתברך שם בתכלית ההסתרה, עד שאין יודעין ממנו יתברך כלל. אבל תכף כשבבקשין איה מקום כבודו, נמצא שיודעין על כל פנים שיש אלו"ק יתברך, רק שהוא נסתר ונעלם, ועל כן מבקשין איה מקום כבודו. ובה בעצמו מחיה עצמו במקום נפילתו. כי איה הוא בחינות מאמר סתום, שהם מקבלין חיות משם, רק שחיות הקלפות הוא מההסתרה. אבל הוא מחיה את עצמו בבחינות חיות הקדשה במקום נפילתו, על ידי הבקשה והחפוש שמחפש איה מקום כבודו כנ"ל.

שם

ועקר היהדות הוא רק לילך בתמימות ובכשיטות, בלי שום חכמות, ולהסתכל בכל דבר שעושה, שיהיה שם השם יתברך, ולבלי להשגיח כלל על כבוד עצמו. רק אם יש בזה כבוד השם יתברך יעשה, ואם לאו לאו, ואזי בודאי לא יפשל לעולם. ואפלו כשנופל, חס ושלום, לספקות, ויש שנפילתו גדולה מאד מאד, רחמנא לצלן, שנופל לספקות והרהורים, ומהרהר אחר השם יתברך, אף על פי כן הנפילה והירידה היא תכלית העליה.

כּי דַע, כּי שְׂרֵשׁ כָּל הַבְּרִיאָה הוּא הַכְּבוֹד. כּי כָּל מֵה שֶׁבְּרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא בְּרָאוּ אֶלָּא לְכְבוֹדוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "כָּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרֵאתִיו" וכו'.

תכלית

וַיֵּשׁ שֶׁנִּפְּלְתוּ גְדוּלָה מְאֹד מְאֹד, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, שֶׁנּוֹפֵל לְסַפְּקוֹת וְהַרְהוּרִים, וּמַהֲרָה אַחַר הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ, אַף עַל פִּי כֵן הַנִּפְּלָה וְהִירִידָה הִיא **תְּכֵלִית** הָעֲלִיָּה.

וְהַכְּבוֹד שֶׁל הַמַּאֲמָר סְתוּם הוּא סְתוּם וְנִעְלָם **בְּתֵכֵלִית** הַהֶסְתֵּרָה, וּמִשָּׁם הֵם מְקַבְּלִין חַיּוּת. כּי מִבְּחִינַת הַכְּבוֹד וְהַמַּאֲמָרוֹת הַמְתַּנַּגְּלִים אֵי אֶפְשָׁר לָהֶם לְקַבֵּל חַיּוּת מִשָּׁם, בְּבְחִינַת: 'וּכְבוֹדִי לְאַחַר לֹא אֶתֵּן' כַּנ"ל, רַק מִהַמַּאֲמָר סְתוּם, שֶׁהוּא נִסְתָּר **בְּתֵכֵלִית** הַהֶסְתֵּרָה, מִשָּׁם מְקַבְּלִין חַיּוּת.

וְשׂוֹאֵל וּמִבְּקֵשׁ אֵיךְ מְקוּם כְּבוֹדוֹ, מֵאַחַר שְׂרׁוּאָה בְּעֲצֻמוֹ שֶׁרַחֲוֵק מִכְּבוֹדוֹ יִתְבַּרַךְ, מֵאַחַר שֶׁנִּפְּלָ לְמְקוֹמוֹת כְּאֵלוֹ, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, וְזֶה זֶה עֶקֶר תְּקוּנָה וְעֲלִיתוֹ, בְּבְחִינַת 'יְרִידָה **תְּכֵלִית** הָעֲלִיָּה', הַמוּבָא בְּסִפְרֵים.

וְעִבְשׁוּ, עַל יְדֵי שֶׁהוּא נִפֵּל לְשָׁם, וְאֵזִי מִבְּקֵשׁ אֵיךְ מְקוּם כְּבוֹדוֹ. וּבְזֶה חוּזֵר וּמְדַבֵּק עֲצֻמוֹ לְשָׁם, וּמַחֲיָה אֶת נִפְּלָתוֹ, וְעוֹלָה **בְּתֵכֵלִית** הָעֲלִיָּה.

וְהַכֵּל בְּשֶׁנּוֹפֵל לְשָׁם, חֵם וְשְׁלוֹם, אֵזִי בְּשִׂמְחָתָהּ לְבַקֵּשׁ אֵיךְ מְקוּם כְּבוֹדוֹ, בְּזֶה הוּא מַחֲיָה אֶת עֲצֻמוֹ מִחַיּוּת הַקְּדוּשָׁה. כּי חַיּוּת הַקְּלִפּוֹת הוּא רַק מִהַהֶסְתֵּרָה, מֵהַ שֶׁנִּסְתָּר הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ שֵׁם **בְּתֵכֵלִית** הַהֶסְתֵּרָה, עַד שֶׁאֵין יוֹדְעִין מִמֶּנּוּ יִתְבַּרַךְ כָּלֵל.

מגיד

שיחות

שיחות מלוקטות

על תורה י"ב תנינא – ואיה השה לעולה
באדיבות מכון משך הנחל

כאדיבות

סימנים י', י"א, י"ב, י"ג, י"ד, ט"ו, ט"ז, י"ז - נאמרו בסוף שנת תקס"ח, בחזירתו מלובוב:

(חיי מוהר"ן סימן נט)

התורות שגדפסו בלקוטי תנינא סמוכים זה לזה מסימן י' עד סימן י"ו, מבאר שם^א שאצלו ז"ל היה תורה אחת, ולא זכינו לקבל רק פסקי פסקי:

(ליקו"ה ר"ה ו אות ז)

התורה "איה מקום כבודו" בלקוטי תנינא סימן י"ב, המתחלת: "כשאדם הולך אחר שכלו וחקמתו, יוכל לפל בטעותים ומכשולים רבים" - זאת התורה נאמרה לענין שיחה שהיה מדבר עמי מענין טעותים ומבוכות הרבה וקלקולים גדולים שבאים על ידי שהולכים אחר שכלו וחקמתו, והזכיר אז את בעל המחבר וכו'^ב שפעה וענת מאד על ידי חקמתו, שאמר שהזקן גבוה כל כך עד שחויץ לארץ אינה יכולה לסבל אור קדשת הזקן, [והגם כי פונתו גם כן להתיר בחויץ לארץ על ידי סם או במספרים כעין תער, אבל מפל מקום בזה חזק את ידי עוברי עברה המגלחים וקנם במדינות אשכנז], ואחר כך התחיל לומר את התורה הנ"ל, עד שגמר אותה. ואז היה זה אצלי לדבר פלא, כי אז לא שמעתי עדין מעולם שהמחבר הנ"ל אמר טעות כזה, ה' יסלח לו, אך אחר כך דברתי עם אנשים הבקאים בספרים ובספורים כאלה, ואמרו לי שהוא דבר מפרסם שאמר כך בעל המחבר הנ"ל; גם שמעתי שבספר שאלות ותשובות 'באר עישק' מביא שמות סברא רעה וכזבת הנ"ל, וכבר מחו לו במאה עובדי כל צדיקי וחקמי אמת. ובוהו יכולים לראות איך דעת האדם כוזבת ואיך שאסור לסמוך על שכלו כנגד תורת משה שבכתב ובעל פה אפלו בחוט השערה, מפל שכן בדבר כזה שמפרש בתורה, אסור גלויח הזקן, ורבותינו ז"ל אמרו^ג שעוברין על חמשה לאוין, וכבר הלכה פסוקה שכל דבר שהוא חובת הגוף - אין חלוק בין ארץ ישראל לחויץ לארץ כלל, ויוכל למצא אחד שעל ידי חקמתו ודעתו יאמר סברא שאינה אמתית, שיתגלגל על ידי זה שיבואו להתיר חס ושלום אסור כזה, חמשה לאוין בתורה, ולחזק על ידי זה עוברי עברה, אשר ראוי לכל מחבר ספר לצעק על זה ככרוכיא בכל מיני קולות, וצעקת שבר יעורר על פרצה הזאת שנעשה בישראל זה קרוב במדינות אשכנז, לעבר בכל יום חמשה לאוין כנ"ל; כי גם במדינות אשכנז אין המנהג הרע הזה מימות עולם חס ושלום, רק הרבה יותר מאלה

א. בליקוטי תנינא סוף סימן י"ב. ב. ראה שו"ת חת"ס ח"א או"ח סימן קנ"ט. ג. מאה מכות, ראה כתובות נ"ג ע"א. ד. ראה שו"ת 'הלכות קטנות' ח"א סימן י'; 'דרכי תשובה' חלק יורה דעה סימן קפ"א סעיף י"ז. ה. מכות כ' ע"א ושם כ"א ע"א. ו. עיין קידושין ל"ו ע"ב ושם ל"ז ע"א.

שנים אחר חרבן בית שני התחילה הרעה הגדולה הזאת לצמוח בהם, כי שמעתי מרבנו ז"ל שגם אמות העולם לא היו מגלחים זקנם בימי קדם, וזה סמוך איזה מאות שנים שהתחילו אמות העולם לגלח זקנם, ואחר-כך בזמן רב בתקופ מרירות הגלות התפשטה הסמרא אחרא והתגרה היצר הרע גם בכני ישראל, ונתערכו בגוים ולמדו ממעשיהם (מלשה"כ תהלים קו לה), והתחילו איזה רשעים גדולים מפרסמים לגלח זקנם, וכן למדו אחד מחברו, עד שנתרבה הפרצה בעוונותינו הרבים ונעשה להם כהתרה, באשר רואים גם עכשו שהכשרים באמת אינם מגלחים זקנם גם באשכנז, וגם במדינות הסמוכים לאשכנז וכו' עדין לא נתפשטה הרעה הזאת כמו באשכנז, רק כי הרשעים הגדולים מתחילים בזה, ואחר כך טועים בזה גם הכשרים קצת. וגם עתה, כשמוכיחים אותם שעוברים על חמשה לאוין בתורה, הם עונים שמגלחים על ידי סם, שמתר באמת, ומי שנוהג בן יש לו התר על פי הדין - ולא על פי כתבי האר"י ז"ל וזה הקדוש; אבל בוחן לבות יודע שרפם עוברים במזיד ומגלחים בשאט נפש בידים בתער, ומאחר שהם בעצמם מודים שבתער אסור, כי אינם יכולים להכחיש המפרש בתורה ובגמרא, והם בעצמם בנפשם יודעים האמת אם מגלחים בתער או בסם - כמה יש לכבות ולצעק במר נפש ולכבות בנחל שוטף מאין הפוגות, על הפרצה הזאת אשר נעשה בישראל, עד שהתחילה לצמוח הרעה הזאת סמוך למדינתנו, שנמצאים גם שם רשעים כאלו הפורקים על ומגלחים זקנם. השם יתברך ירחם על פלטת עמו ויציל הפלטה הנשארת בכחו הגדול והנורא, ויביא לנו משיח צדקנו, ויגלה האמת בעולם במהרה בימינו, אמן:

(חיי מוהר"ן סימן נא)

אחר שבא מלעמבערג נסע על פי רב לטיל מחמת עצם חלישותו, ובנסיעות אלו לטיול שמענו כמה וכמה תורות נפלאות ונוראות. ופעם אחת נסעתי עמו, ודבר עמי מענין הספר שלו שנדפס בסמוך, ושבח אותו מאד, ואמר: "מאחר שכבר נדפס - צריכין ללמד אותו מאד, עד שיהיה שגור בעל פה וכו'"; כמבאר במקום אחר". ואחר כך ענה ואמר: "צריכין לחבר עוד ספר אחד, שיהיה נאה ויפה עוד יותר מהראשון". ואחר כך בהיותי עמו בשדה, וכבר בקש לעלות על העגלה לישב עליה לחזור לביתו, נתגלגל מתוך שיחתו הקדושה שגלה לפני התורה הנוראה על פסוק "ואיה השה לעלה"^ז, והיא עמקה מאד ומחיה נפשות מעמקי שאול תהתיות מאד מאד להחיותם לחיי עולם וכו', כמבאר למענין שם

ז. ראה שו"ת חת"ס שם; וראה רד"ק שמואל ב' ה'. ח. עיין יומא פ"ו ע"ב. ט. ראה שו"ת 'חיים שאל' ח"א סימן נ"ב; וע"ע ב'דרכי תשובה' חלק יורה דעה סימן קפ"א ב' י"ז - י"ט. י. זוהר ח"ג דף ק"ל ע"ב; שער המצוות ומעמי המצוות פרשת קדושים. יא. 'חיי מוהר"ן' סימן שמ"ו. יב. בראשית כב ז.

בספרו הקדוש ובדברינו, מה שזכני השם יתברך לחדש ולבאר בדברי התורה הזאת, עין שם". ואחר כך פשחורתי עמו לביתו, ענה ואמר לי: "זה יהיה לך על הספר השני", הינו מה שאמר תחלה שצריכין עוד לחבר ספר שני וכו' כנ"ל, עתה העיר אזני שיש לי התחלה על זה הספר השני, ובזה חזק אותי ביותר לעסק בזריות והתאמצות לכתב כל חדושי הקדושים, וכן היה, עד שזכיתי לחבר מחדושי ספר הקדוש 'לקוטי מוהר"ן תנינא'. כי מיום שבא מלעמבערג הכרחתי להתנגע בכמה יגיעות לכתב בעצמי כל חדושי, כי מקדם שהיה בלעמבערג היו כמה חדושים שכתבם בעצמו, וגם כל התורות כתבתים לפניו וכנ"ל, אבל אחר שבא מלעמבערג לא כתב בעצמו דבר, ולא כתבתים לפניו כלל, רק היה לי כמה יגיעות קדם שכתבתי תורותיו שלא בפניו, ובפרט התורות הארכות שאמר בזמנים הקבועים לקבוצ, כמו בראש השנה ושבת חנכה ושבועות, שנאמרו באריכות נפלא בהמשך גדול מאד. והשם יתברך עזרני שהעזתי פני נגדו והטרחתי שיחזור עמי רב המשך הדברים מהתורות אחר שאמרם ברבים, ואחר כך כתבתים שלא בפניו, ואחר כך הבאתים לפניו והראיתים לו, והוטבו בעיניו בעזרת השם. וכל מה שעברו מניעות קדם שכתבתי כל תורה ותורה - אי אפשר לספר.

ברוך הנותן ליעף פח שעזרני בדרךיו הנפלאים לכתב על הספר תורות כאלה, ברוך המקום מעפר דל לזכות לקבץ ולכתב דברים נוראים כאלה, דברים שפסה עתיק יומין, לזכות בהם את הרבים לדורי דורות, ברוך הוא ומברך שמו תמיד לעולם ועד: (ימי מוהר"ן ח"א סימן כט)

גם התורה של "איה מקום כבודו" על פסוק "ואיה השה לעולה" בסימן י"ב, והתורה על מאמר "מאי טעמא גמלי זוטרי גנובתו ותורא ארוכא גנובתא" המתחיל "אלו המתפארין בגדולות" בסימן ט"ו, והתורה המתחיל "הקשו: מפני מה פשאחד מבקש פרנסה וכו'" בסימן ט"ז - כל זה שמענו על הדרך בשעת הטיול, ועוד שארי תורות. וכל המאמרים הנ"ל, ומה שנאמר על "בדיחא דעתה", וכל מה ששמענו אז על הדרך - הכל מקשר ומרמז במאמר רבותינו ז"ל ב"אגדה הפליאה ששאל רבי יהודה לרבי זירא בעת שהיה בדיחא דעתה: "מאי טעמא תרנגולא מדלי עינא וכו'", ושם מרמז כל זה: (שיחות הר"ן סימן קמד)

ג. ליקוטי הלכות' ציצית ב', נפילת אפיים ו', בית הכנסת ב', ועוד. יד. ליקוטי תנינא סימן י'. זו. שבת ע"ז ע"ב.

ובפרט שיש שירדו ונפלו מאד, עד שלכם בבחינת "לבי סחרחר" (תהלים לח יא) המבאר
שם (ליקוטי תנינא סי' יב), שהקלפה שנדבק בהם בעוונותיהם מעקמת ומסבבת הלב
בעקומים וסבובים ובלבולים הרבה; וכמו שאמר אז בפרוש בלשון אשכנז: "עם פאר
דרייט דאס הארץ":

(ליקוטי הלכות ראש השנה ו אות א)

